

LJUBLJANSKI ŠKOFIJSKI LIST.

Št. IX.

Vsebina: 71. Župnijska pisarna — in kapelani. — 72. Sirotinski sveti. — 73 O vzdrževanju umetnih in zgodovinskih spomenikov. — 74. Zdravilišče v Toplicah. — 75. Zavod sv. Stanislava v Šent Vidu. — 76. Imenik duhovnikov, ki so se udeležili I. 1906 duhovnih vaj. — 77. Slostvo. — 78. Škofijska kronika.

1906.

71.

Župnijska pisarna — in kapelani.

Davno se že čuti potreba, da bi se gospodje kaplani, preden postanejo župniki, točno poučili o vseh pisarniških poslih, posebno o upravi cerkvenega in nadarbinskega premoženja.

Lepo dotično navodilo je prinesel »Laibacher Diöcesanblatt« leta 1882 (str. 187), kot škofijski odgovor na konferenčna vprašanja. — Ljubljanska sinoda je gg. župnikom naročila, naj bi svoje duhovne pomočnike v tem izurili (Synodus str. 174 c). — Na letošnji konferenci dekanov se je ta misel zopet izprožila in pri raznih pastoralnih konferencah ponavljala.

Iz tega se vidi, da to potrebo vsi čutimo. Na konferencah v Kranju in v Moravčah sta pa gospoda dekana Koblar in Bizjan župnikom predložila praktično navodilo, kako naj bi svoje duhovne pomočnike polagoma v to prevažno poslovanje vpeljali. Ker je to navodilo dobro in primerno, naj ga prinese »Škofijski List«, da bi ga uvaževali vsi gg. župniki, pa tudi gospodje kapelani.

a) Težke butare nakladajo naši napredni časi duhovnom na cerkvenem, socialnem in političnem polju. Župnikom posebno narašča butara v pisarni in prav nič ne kažejo razmere, da bi se to breme zmanjšalo bodočim župnikom. Zato se nam nehoté nudi važno vprašanje: Kako naj se izvežbamo, da bomo tej nalogi kos in da ne bo vsled očitanej trpel duhovski ugled?

Govoriti hočem o tem, da naj se duhovni pomočniki vadijo pisarniškega poslovanja, in sicer pokazati: 1. Zakaj je to potrebno, 2. kaj in koliko naj kaplan dela, in 3. pod kakšnimi pogoji naj se vrši njegovo sodelovanje.

Ponosen je lahko vsakdo, kdor ima v kakšnem predmetu temeljito strokovno znanje. Duhovniki, ako se vežbamo v pisarniških zadevah, ne bomo gledali toliko na ponosnost, kolikor na potrebo in korist. Neprijetno je, če uradništvo duhovnike, s katerimi ima uradno dotiko, zaradi tega nekoliko nižje ceni, ker njihovi dopisi nimajo dostojne oblike, ali pa razodevajo nevednost. Nasprotno se pa mora trditi, da imajo uradi in višji krogi pred duhovnikom, o katerem vedo, da je v pisarniških in cerkvenopravnih zadevah dobro podkovan, precej respekta. V nekaterih krogih jim daje to veljavo celo v prav važnih zadevah. Prav bi bilo, da bi že bogoslovci v semenišču imeli nekoliko poduka v uradovanju. Še bolj potrebno je pa, da se ga uče kaplani teoretično in praktično pri svojih župnikih, da bodo mogli obvarovati cerkev pa tudi sami sebe marsikakšne škode. Toda, kako stoji stvar v istini? Na večjih župnijah prebije župnik večino svojega časa v pisarni. V semenišču se je učil raznih predmetov. Ko so mu pa dali škof baret na glavo, šele spozna, da ta glava najmanj ve o predmetu, s katerim se bode kot župnik bavil največ časa. Zdaj začne letati k dobrim sosedom v šolo in prositi sveta. Koliko potrate časa, koliko zadreg! Koliko poniževanja mora prestati oni, ki je na tem polju popoln novinec! In taki slučajji se primerjajo pogostokrat, da se novim župnikom niti ne sanja, kako obširnega znanja jim bo treba, če bodo hoteli imeti dobro urejeno pisarno, če bodo hoteli prav delati raznovrstne izkaze in priznatke na oblastva in v redu voditi gospodarstvo s cerkvenim, ustanovnim in nadarbinskim imetjem, ko ne poznajo

niti golic, niti predpisov in znabiti še obligacij in kuponov v svojem življenju niso videli.

»Je že prav,« poreko znabiti mlajši gospodje, »da se župniki izvežbajo v teh poslih, kadar nastopijo župnijo, ali pa malo poprej. Toda kaj so nam mar tisti kancelijski šolobohtarji! Veseli smo, da uživamo ljubo prostost in da nam še ni treba požirati tistega prahu. Sicer imamo pa mi svoje posle, župnik naj ima pa svoje!«

Ni pa tako govorjenje popolnoma pravilno. Ali ni prav, če se nauči kaplan pisarniškega poslovanja, ko ima lepo priliko? Kdo pa ve, koliko časa bo kaplan? Znabiti mu usoda nakloni župni'o, bodisi, da si jo sam zaprosi, ali pa, da dobi dekret za župnega upravitelja. Mogoče je pa tudi, da domači župnik neutegoma zboli ali umrje. V kolikih stiskah je kaplan, ako mora naenkrat sam voditi pisarno, pa ne ve, kje se kakšna stvar dobi! Še celo velikansko zmešnjavo lahko napravi, ko skuša v naglici nekaj skupaj zmašiti, pa še tisti red, kar ga je bilo, razdere, razne koristne beležke uniči in spisov, ki se tičejo uprave imetja, prav porabljeni ne zna. Kako vse drugače je pa ondi, kjer slučaj nagle župnikove smrti najde kaplana pripravljene!

Res je, da imajo duhovni pomočniki po navadi s šolami mnogo posla in, če so iste daleč zunaj župne vasi, tudi precej zamude časa. Res je, da imajo nekateri kaplani opraviti tudi z raznimi društvi in bratovščinami. Ali vkljub temu bi bilo želeti, da se kaplani uvedo nekoliko tudi v pisarno, da so tu deloma župniku v pomoč, deloma se pa sami izobrazijo. Ko bodo nekoliko časa tu pomagali, bodo spoznali, da tožba župnikov o obilnem delu ni neutemeljena. Zlasti ne ondi, koder ima župnija veliko podružnic, kjer je veliko ustanovljenih sv. maš in kjer se naglo vrši gibanje ljudstva. Če tedaj kaplanu preostaja le količkaj časa, naj ga rad porabi na povabilo župnikovo v pisarni in tu naj se izvežba v vseh zadevah. Ne misli naj kaplan, da je v pisarni treba izdelati samo nekaj učni kurz, potem pa vse v nemar pustiti.

Razume se, da bi ne bilo spodobno, ko bi kaplan, če kaj pomaga v pisarni, precej začel kazati, da župnika nadkriljuje s svojo bistroumnostjo, ali pa če bi se pritoževal, oziroma hvalisal okoli, koliko mora za župnika delati. Še bolj neumestno bi bilo, ako bi kaplan ne hranil uradne tajnosti, ali celo vohal po pisarni iz tega namena, da bi kdaj mogel župniku škodovati na ugledu ali kako drugače. Upam, da so župniki v tem oziru lahko precej pomirjeni.

Po drugi strani pa tudi župnik mora zaupati svojemu pomočniku, kolikor je največ mogoče, s požrtvovalnostjo in prijaznostjo uvajati ga v vse posle in se mu kazati hvaležnega za trud. Nikakor bi ne

bilo prav, ako bi župnik menil, da mu je kapelan le nekaj pokorno podrejen nižji uradnik, ali zgolj »scriba«, ter bi mu izročal le duhomorno prepisovanje matic in statusa in drugega nič. Prav je, če župnik kaplana polagoma privadi samostojnemu koncipiranju in protokoliranju ter oskrbovanju cerkvenega premoženja. Tudi naj župnik ne bode trmast in naj sprejme kak dober nasvet od strani kaplana. — Umestno je, da župnik ni samo vljuden in prijazen s kaplanom, ampak da mu nakloni za večji trud tudi kako odškodnino. Pripravi naj tudi za kaplana, če je le mogoče, v pisarni primeren prostor.

Kočljiva je sicer zadeva, katere sem se dotaknil, a nespametno bi bilo, pri tako važni zadevi loviti se po kalnem. Težkoče, katerih se znabiti kdo boji, ko prerešujemo to vprašanje, naj odstranja misel, da smo duhovniki in da zlasti duhovnike pod enim krovom bivajoče in skupaj delujoče mora vezati ter njihova zasebna čuvstva brzdati bratovska ljubezen, da se doseza splošno dobro.

K sklepu izražam še svoje mnenje, da bi bilo prav, ako bi dajali župniki kaplanom zaznamovano v izpričevalih, koliko so pomagali v pisarni in v koliko so se izurili v pisarniških poslih, in da bi se škofijstvo na ta izpričevala tudi nekoliko oziralo pri oddaji župnij.

Anton Koblar, dekan.

b) Kako naj se privadi duhovni pomočnik pravilnega spisovanja matic, raznih zapisnikov, poročil in odgovorov na razne oblasti, oskrbovanja cerkvenega premoženja ter pravilne izdelave cerkvenih računov?

Da se mora mlad dušni pastir prav zgodaj temu privaditi, je zanj vestna dolžnost, ker pride vsak čas lahko v položaj, da mora vse to izvrševati. (Bolezen župnikova ali smrt, nastavljenje kot upravitelj.) — Vprašanje je le, kako?

1. Seznaniti se mora sam najprej z dotičnimi predpisi. Zato naj natančno prebere od ordinariata izdani navod za spisovanje matic; Poč: »Poslovnik«; Dannebauer: »Praktisches Geschäftsbuch«; Seidl: »Matrikenführung«; »Navod za oskrbovanje cerkvenega premoženja«; Seidl: »Verwaltung des Kirchenvermögens«. Brez tega znanja bo praktična vpeljava v ta opravila pomanjkljiva.

2. Česar ne razume, naj vpraša župnika ali katerega drugega dušnega pastirja, ki je temu večč ter prosi pojasnila. Naj se tega nikar ne sramuje, saj se je moral vsak učiti.

3. Ponudi naj se župniku, da bi mu pomagal v pisarni z namenom, da se temu privadi. To naj se godi stopnjevaje od lažjega do težjega; najpoprej po obrazcih, potem proste spise.

- a) Prepíše naj matice, katere z župnikom natančno primerjata;
- b) pod župnikovim nadzorstvom naj vpisuje v rojstno, krstno in mrtvaško matico ter poročno knjigo;
- c) napravi naj rojstno-krstni, poročni ali mrtvaški list, katerega naj župnik natančno pregleda;
- d) vpisuje naj v »Status animarum« in »Reper-torij«;
- e) napravi naj mesečni izkaz mrličev ter četrletni izkaz o ljudskem gibanju ter spiše izkaz cep-ljencev.

Tako se bo seznanil z vsemi maticami, listi-nami, zapisniki in izkazi. Župnik naj ga posebno opo-zori, naj piše razločno, ne premajhno ali pretanko. Ker ga bo župnik sproti opozoril na vsako napako, se mu te ne bodo več pripetile ter bo postal pazljiv.

4. Pokaže naj mu župnik zapisnik ustanov ter razloži, kako se ustanova sprejme, kaj je potrjenje, s kom je glavnicata pokrita, kako je zavarovana, kako se obresti razdele.

5. Pokaže naj mu državne obveznice, kako so zavarovane, naj mu razloži, kdaj in kje se dvignejo obresti, kako se napravi dotična pobotnica. Pokaže naj mu zadolžnice zasebnikov, razloži, kako so te glavnicata zavarovane, kdaj se plačujejo obresti, kaj je storiti, če hoče dolžnik glavnicata vrniti, pokaže naj mu zapisnik dolžnikov in kako se vanj vpisuje pla-čevanje obresti ter knjižico, ki jo imajo v roki dolž-niki, v katero se vpisuje plačevanje obresti.

6. Pokaže naj mu dnevnik, opozori, kaj se mora vanj vpisovati.

7. Pokaže naj mu vse obrazce za cerkvene ra-čune; razloži, kaj je ustanovno, lastninsko premožne. Na podlagi dnevnika in rešitve računov preteče-

nega leta ter izkazov o lastnih in ustanovnih glavni-cah, naj mu da izdelati račun za eno cerkev, kateri je najbolj priprost, potem večjega. Pri pregledu naj ga na vse napake opomni.

8. Razloži naj mu razne davščine: Zemljiški, pristojbinski, verskozakladni, normalnošolsko za-kladni davek, osebna dohodnina ter pove, kdaj in kje se razni davki plačujejo. Kadar pride čas za napovedi za razne davke, naj mu tudi to na podlagi vzorcev razloži.

9. Pokaže naj mu opravilnik, kaj in kako se vanj vpisuje ter mu od začetka narekuje razna poročila in odgovore, pozneje naj mu jih izroči, da jih napravi sam ter jih le pregleda. Pri tem naj ga posebno opo-zori na te-le točke: a) odgovori gotovo na vsak do-pis; b) kar mogoče hitro; c) kar mogoče pregledno, pa kratko; d) vselej vljudno.

10. Pokaže naj mu, kako, s katerim datumom se podpisujejo pobotnice penzionistov, razkaznice žu-panstev.

11. Opozori ga na to, kaj se mora kolekovati, kaj se sme izdati brez kolka, da ne zapade kaki kazni.

12. Da naj mu pisati zapisnike bratovščin, cer-kvenih sedežev, nedeljska oznanila.

13. Da naj mu spisati zapisnik za ženine in ne-veste ter ga pri posameznih točkah na vse opozori, na kar mora posebno paziti. Da naj mu spisati oklice.

Ako bo od strani župnikove, kakor tudi kapla-nove dobra volja, bo sčasoma župniku delo olajšano, kaplan pa bode gotovo župniku hvaležen za dano navodilo, oba pa bosta svoja opravila izvrševala vestno in natančno.

Janez Bizjan, dekan.

72.

Sirotinski sveti.

C. kr. predsedništvo deželnega sodišča je z do-pisom 14. marca 1906, št. 378/2/6, semkaj sporočilo, da se bodo osnovali sirotinski sveti za posamezne sodne okraje in za posamezne občine. Isto predse-dništvo prosi, naj bi duhovniki podpirali sodne oblasti pri sestavljanju teh sirotinskih svetov. Dopis slove dobesedno:

Nach den Bestimmungen des allgemeinen bür-gerlichen Gesetzbuches hat sich die Fürsorge der Gerichte in Ansehung Pflegebefohlener nicht bloss auf deren vermögensrechtliche Interessen zu be-

schränken, sie haben vielmehr pflichtgemäss inner-halb der im 3. und 4. Hauptstücke des I. Teiles des allg. bürgerl. Gesetzbuches gezogenen Grenzen auch für die persönlichen Verhältnisse derselben ihre Für-sorge zu betätigen. Diese Überwachung der persön-lichen Verhältnisse der Pflegebefohlenen konnte der Obervormundschaft in der Regel keine Schwierig-keiten bieten, solange sie am Lande in den Händen der Herrschaften und Grundobrigkeiten lagen, deren Zahl die der heute systemisierten Gerichte um das Siebenfache übertroffen und deren Wirkungskreis

sich daher nur auf eine leicht übersehbare Anzahl von Pflegebefohlenen bezogen hat. Anders musste sich die Sache seit der Einführung der Gerichtsorganisation des J. 1850 gestalten. Dadurch, dass sich der Umfang der Jurisdiktionsbezirke der Vormundschaftsbehörden wesentlich vergrösserte, verloren dieselben den Überblick über die persönlichen Verhältnisse ihrer Pflegebefohlenen, so kam es, dass die Gerichte ihre Obsorge auf die Vermögensverwaltung ihrer Pflegebefohlenen einschränkten und sich um deren persönliche Verhältnisse, besonders dann, wenn sie kein Vermögen besaßen, wenig oder gar nicht kümmerten. Die Änderung in der Gesellschaftsordnung, die sich seit 1850 vollzogen hat, musste diesen Mangel der Vormundschaftsverwaltung immer fühlbarer machen und die Gerichte immer eindringlicher dazu mahnen, nebst dem Schutze der Vermögensrechte der Pflegebefohlenen auch den persönlichen Verhältnissen der Mündel die besondere Aufmerksamkeit und Fürsorge zuzuwenden.

Für die Art der Überwachung der persönlichen Verhältnisse besteht eine gesetzlich geregelte Organisation nicht, daher der Justizverwaltung und den Gerichten nichts anderes übrig blieb, als diese Lücke einstweilen nach den obwaltenden Verhältnissen auszufüllen. Soweit die Gerichte über den Erziehungs- und Lebensgang der Pflegebefohlenen durch Befragung der Vormünder, der Pflegebefohlenen und ihrer Angehörigen anlässlich der periodischen Rechnungslegung und Vermögensberichte nicht selbst in ganz befriedigender Weise sich informierten, wurden nach der bisherigen Praxis die Auskünfte über die persönlichen Verhältnisse der Pflegebefohlenen bei den Gemeindevorstellungen mittels an die Gemeindevorsteher eingesendeter Fragebögen eingeholt. Allein einerseits die Unzulänglichkeit des schriftlichen Verkehrs, andererseits die Notwendigkeit der Arbeitsteilung, durch welche die Gemeindevorstellungen von der Erstattung oft übermässig zahlreicher schriftlicher Auskunftserteilungen entlastet werden sollen, hat das k. k. Oberlandesgerichts-Präsidium in Graz veranlasst, mich mit dem Erlasse vom 15. Februar 1906, Präs. 2304/2/6, unter Hinweis auf die mit den korporativen Gemeinde-Waisenräten gemachten günstigen Erfahrungen zu beauftragen, die Amtsvorstände der Bezirksgerichte anzuweisen, die Bildung von Waisenräten bei sämtlichen Bezirksgerichten als eine dringende und unabweisliche Aufgabe der Vormundschaftspflege anzustreben, wo-

bei dasselbe auch die Bildung von Gemeinde-Waisenräten mit Angliederung an die autonomen Gemeindeverwaltungen ins Auge gefasst hat.

In Durchführung dieses Erlasses habe ich die unterstehenden Bezirksgerichte auf die einschlägigen Bestimmungen des Armengesetzes für Krain vom 26. August 1883, Nr. 17 L. G. Bl. (§§ 35—37) aufmerksam gemacht, welche die Ausgestaltung der bereits bestehenden oder erst zu konstituierenden Armenräte jederzeit durch Zuziehung geeigneter Persönlichkeiten, als Geistliche, Lehrer, Ärzte, Vertreter von Wohltätigkeitsvereinen, grösste Steuerträger, Beamte industrieller Unternehmungen im Gemeinde-Waisenrate ermöglichen, was sich insbesondere für grössere Gemeinden mit Pfarre und Schule, Gemeindeganzlei und intelligenter Gemeindevertretung empfehlen dürfte, vorausgesetzt natürlich, dass Letztere zur Durchführung dieser Ausgestaltung bereit ist.

Wo jedoch diese Voraussetzung nicht zutrifft, wo die Gemeindevertretung für die Bildung eines Waisenrates nicht zu gewinnen ist oder wo die persönlichen Verhältnisse der Mitglieder des Gemeindevorstandes und Ausschusses keine Garantie für ein erfolgreiches Wirken eines angegliederten Waisenrates bieten, es jedoch an anderen geeigneten und zur Mitwirkung bei der Überwachung der Pflegebefohlenen bereiten Persönlichkeiten nicht mangelt, werden die Vormundschaftsgerichte nach der ihnen erteilten Instruktion die Bildung selbstständiger korporativer Waisenräte anzustreben haben, wobei zweckmässiger Weise mehrere kleine Gemeinden desselben Pfarr- oder Schulsprengels zusammen zu fassen wären, wodurch die wichtige Mitwirkung von Geistlichkeit und Lehrerschaft gesichert werden könnte.

Aus Vorstehendem wolle ersehen werden, dass bei der ins Auge gefassten Bildung von Gemeinde-Waisenräten, sei es nun mit oder ohne organische Angliederung an die autonomen Gemeindeverwaltungen auf die Mitwirkung der Geistlichkeit ein besonderes Gewicht gelegt wird, daher ich das hochwürdige fürstbischöfliche Ordinariat mit der Bitte begrüsse, die Geistlichkeit dieses Gerichtssprengels in geeigneter Weise zu veranlassen, die auf die Bildung von Waisenämtern abzielenden Bemühungen tunlichst zu unterstützen.

Ko se župnim uradom to naznanja, se jim hkrati naroča, naj po možnosti podpirajo to novo in koristno napravo.

73.

O vzdrževanju umetnih in zgodovinskih spomenikov.

Vodstvo deželnega muzeja Rudolfinuma je poslalo ordinariatu sledeči oklic. Častitim župnim uradom se priporoča, naj se ob ugodnih prilikah po njem ravnajo. Oklic se glasi:

»O vzdrževanju umetnih in zgodovinskih spomenikov in sploh starinskih reči obstoje mnogi starejši in novejši predpisi, katerih namen pa se dá le tedaj bolje doseči, ako se dotično prizadevanje od vseh strani krepko podpira. Med onimi faktorji, kateri so sposobni v tem oziru uspešno delovati, zavzemajo odlično mesto župni uradi, ker so z ljudstvom v najožji dotiki, ker so jim znane krajevne razmere in ker so torej najprej v položaju, zasledovati one reči, katere so za vedo v obče, zlasti pa za zgodovino naše dežele mnogokrat velikega pomena.

Marljivo gibanje v tem oziru je v novejši dobi povsod v domačih in tujih deželah opazovati. Tudi ožja naša domovina Kranjska se lahko ponaša, da na tem polju ni zaostala. Najzanimivejše stvari iz starodavnih naselbin, kakor tudi iz poznejših dob se nahajajo v deželnem muzeju, za katere se živahno zanimajo učeni krogi iz Avstrije in inozemstva. Ne dá se pa tajiti, da je marsikaj uničenega in razdejanega, da marsikaterim po nevednosti zanemarjenim stvarim preti poguba.

Da se ono, kar se v naši deželi še nahaja, oziroma, kar se utegne še dobiti, reši pogina in poškodovanja, da se vzdrži in izkorišča za vedo in zgodovino, prosi vodstvo deželnega muzeja, naj škofijski ordinariat upliva na župne urade, da naklonijo starinam ali spomenikom svoje skrbno varstvo ob vsaki priliki, kjer se nahajajo ali najdejo, ter v kolikor se tiče premičnin, kolikor možno posredujejo, da se pridobe za naš deželni muzej.

Reči, na katere je paziti, so deloma nepremični spomeniki, deloma premični starinski predmeti.

Med nepremične spomenike spadajo na primer prazgodovinski grobovi in gomile s svojimi priložki, kakor pepelne žare, kostnjaki itd., dalje rimski spomeniki in stavbni spomeniki iz srednjega veka s pritkino takih stavb, kakor slike na stenah, okraski vsake vrste, kipi in rezbarije iz raznega materiala.

Med premičnine spadajo najraznejše starine iz prazgodovinskih časov, kakor tudi kulturnozgodovinske reči iz poznejših dob, n. pr. spomeniki prazgodovinske dobe iz kamena, gline, kovine, kosti, stekla; orožje, dragotine, posode; iz poznejše dobe umetne stvari za razne namene, n. pr. ključavnice, ključi, križi in mreže iz kovanega železa, ure, svetinje, kovani denar, starinska hišna in kuhinjska oprava, vezenine, stare ljudske noše, cehovne skladišnice, znamenja in cehovne zastave, slike, risarske reči, lesorezi in bakrorezi, tiskovine, urbarji in listine, sploh take stvari, katere imajo kako vrednost v arheološkem ali kulturnozgodovinskem oziru.

Take spomenike je najti ob raznih prilikah; zlasti se mnogo omenjenih reči najde pri oranju, pri prekopavanju vrtov in vinogradov, v gozdih pri prekopavanju lazov, pri stavbah raznih poslopij in mostov, pri vodnih in cestnih stavbah.

Kadarkoli torej župni uradi poizvedo, da se kje nahaja, ali da se je kje dobila kaka taka reč, naj to blagovolijo nemudoma naznaniti deželnemu muzeju v Ljubljani in naznapilo priložiti kratek opis dotične stvari. Dokler ne dospe zastopnik muzeja na lice mesta, naj se nadaljno prekopavanje in raziskavanje kolikor mogoče ustavi ali omeji, ker veda polaga važnost na to, da se predmeti dvignejo nepoškodovani v legi, kakor so prvotno bili.«

74.

Zdravilišče v Toplicah.

Od č. g. kn.-šk. duh. svetnika in župnika v Toplicah J. Podboja je došel semkaj sledeči poziv na častito duhovščino. Priporoča se v uvaževanje.

Lansko leto je 25 bolnih duhovnikov iz raznih slovenskih škofij prišlo v »dolenjske Toplice« utrjevati svoje zdravje. Nekateri že več let semkaj dohajajo, zelo hvalijo zdravilno moč tukajšnjih termalnih vrelcev — posebno pri revmatičnih boleznih, in trdijo, da si le s pomočjo gorkih kopeli daljšajo življenje. Jaz sam že od leta 1877 prenašam hudo in trdovratno bolezen »protin«, proti kateremu sem

uporabljal stotine sredstev in obiskal sedmero toplic, toda prepričal sem se, da za bolezni te vrste gre prednost pred vsemi drugimi »dolenjskim Toplicam«.

Pri nekem sestanku se je lani sprožila misel, da bi se tukaj ustanovil »sanatorij« za obolele duhovnike vseh slovenskih škofij. V ta namen bi se kupila hiša in primerno uredila za stanovanje duhovnikov ter preskrbela z vsemi potrebščinami. Imeli bi lahko skupno hrano in skupne molitve ter si med seboj krajšali dolgočasne ure bivanja v kopališču. Mor-

da bi se dobilo tudi dovoljenje za privatno kapelo. Na ta način bi bili odmaknjeni opazovanju nasprotnikov. Tako je n. pr. lani tujec rdeče stranke namenoma zasledoval duhovnike po gostilnah in vlekel na ušesa, kaj govorijo, ter pristransko poročal v socialnodemokratski list.

Ideja ustanovitve sanatorija se je lani z veseljem pozdravila in dva duhovnika sta takoj obljubila znatno podporo. Da je slovenska duhovščina požrtvovalna, je kdove kolikrat izpričano, brez dvojbe bi se

z združenimi močmi posrečilo tudi to podjetje, posvečeno usmiljenja vrednim bolnim sobratom. Ako bi bil fond dobro založen, bi redovniki in ubožni duhovniki dobili brezplačno stanovanje, nekateri bi lahko v sanatoriju bivali v stalnem pokoju. Lastnik sanatorija naj bi bil ljubljanski knezoškof.

Naj blagovolijo častiti gg. sobratje ta predlog pri svojih sestankih vzeti v razgovor ter izraziti svoje mnenje. Stvar je aktualnega pomena, ker je ravno sedaj na ponudbo primerna hiša z vrtom.

75.

Zavod sv. Stanislava v Šent Vidu.

V zavodu je letos 123 gojencev, med temi 57 novih.

V pripravljavnem razredu jih je 23; v prvem razredu gimnazije 53; v drugem razredu gimnazije 47. Med njimi je 51 Gorenjcev, 34 Dolenjcev, 34 Notranjcev, 2 iz Ljubljane, 1 iz Istre, 1 iz Štajerske.

Plačujejo: 25 po 400 K, 3 po 350 K, 33 po 300 K, 9 po 250 K, 30 po 200 K, 1 po 150 K, 1 po 120 K, 5 po 100 K, 2 po 50 K, 14 jih je sprejetih brezplačno.

Knjižnica se množi. Koncem šolskega leta je štela 896 del. Sedaj ji pridejo še knjige iz knjižnice p. t. prošta Kulavica in pokojnega župnika Šmiteka. Knezoškof lavantinski je daroval lepo zbirko knjig,

katere je napisal sam ali so bile njemu posvečene. Veliko število najnovejših in dragocenih knjig je podaril knezoškof ljubljanski iz svoje privatne biblioteke.

Tudi zbirke za zemljepis, zgodovino, prirodopis imajo vse česar treba za uspešen pouk. Zavod ima že lepo numizmatično zbirko. Glavni del je zapustil g. župnik Šafer; večje število novcev sta darovala gg. župnika Jarc in Šašelj. Vsa zbirka se bo uredila po navodilih znanega numizmatika kneza Ernesta Windischgraetza, ki si jo je že pred kratkim ogledal.

76.

Duhovnih vaj

so se dalje l. 1906 udeležili sledeči čč. gg. duhovniki ljubljanske škofije (cf. str. 111):

Ažman Janez, Bleiweis Frančišek, Erker Josip, kanonik, Rihar Frančišek, Trpin Ivan.

77.

Slovstvo.

Das soziale Wirken der katholischen Kirche in der Diözese Laibach (Herzogtum Krain). Von dr. Josef Gruden, Professor der Kirchengeschichte und des Kirchenrechtes an der theologischen Lehranstalt Laibach. 1906. Verlag der Leo-Gesellschaft in Wien. Katholische Buchdruckerei, Laibach. 80 99 strani.

Pravkar je izšlo to lepo za ljubljansko škofijo važno delo kot 1. snopič 4. zvezka: Das soziale Wirken der katholischen Kirche in Österreich. Da se knjiga bolj razširi, se bo župnim uradom razposlala, da jo shranijo v arhivu in poplačajo iz cerkvene gotovine.

78.

Škofijska kronika.

Umrli sta čč. gg. Anton Kerčon, župnik v pokoju, v Kamniku 16. novembra; Janez Skvarča, župnik v pokoju in kn.-šk. duhovni svetnik, v Ljub-

ljani (Leoninum) dne 28. novembra. — Priporočata se v molitev častitim gospodom duhovnim sobratom.

Knezoškofijski ordinarijat v Ljubljani, dné 21. decembra 1906.

Pastoralne konference

leta 1906.

Z veseljem in zanimanjem sem čital obsežne in natančne zapisnike o pastoralnih konferencah, kako so se vršile.

Prepričal sem se, da so jih gg. dekani vodili točno po navodilih naše sinode.¹⁾ Udeležilo se je konferenc 409 duhovnikov; le 54 jih ni prišlo, pa so se skoraj vsi popolnoma opravičili. Opozarjam na določbo sinode, da naj se razlog pismeno naznani dekanu, ki onda dopis priloži z zapisnikom ordinarijatu.²⁾

P. n. gospodje dekani so v začetku ob kratkem poklicali v spomin najbolj važne odloke cerkvene, pa tudi državne, po katerih se morajo duhovni pastirji ravnati.

Na vprašanja je odgovorilo 85 gospodov; skoraj nobeden ni te dolžnosti zanemaril, le dva bosta morala odgovore poslati naknadno, in samo eden se je bolj strogo pokaral, in sicer zato, ker je recidivus. Odgovori so malone vsi skrbno izdelani, več bi jih bil mogel v »Škofijskem Listu« ponatisniti.

Tudi na prvi dve vprašanji, namenjeni le za ustmeno razpravo, imam več pismenih odgovorov, in to celo od starejših, izkušenih gospodov.

Zapisniki dokazujejo, da so bili razprave povsod živahne, da, v več dekanih prav posebno zanimive; posegali so v debato starejši in mlajši udeleženci.

Gotovno boste gospodje želeli, da vprašanja in odgovore nekoliko pretresem in na vsako po en odgovor ponatisnem.

I.

Tej želji rad ustrezem, ker mislim, da bo to pretresavanje koristno nam vsem; povedal bom vse

¹⁾ Synodus str. 189–193. — ²⁾ ibid. str. 100, št. 262. b.

tako, kakor mislim in kakor me uči vsakoletno kanonično potovanje, na katerem marsikaj vidim in slišim v izpovednici in zunaj nje.

1. O izobraževalnih društvih.

Vprašanje o društvih je imelo namen izzvati razgovor o potrebi teh društev in o njihovi koristi, ter vzbuditi pogum in zanimanje za društva tudi pri gospodih v onih župnijah, v katerih bi bilo društvo potrebno ali vsaj koristno, pa ga še ni.

Povsod se je priznala potreba izobraževalnih društev. **Zapisniku za dekanijo Ljubljana** je pridržano poročilo o društvih te dekanije. V tem poročilu se navajajo razlogi, zakaj naj bi se taka društva povsod ustanavljala. Poročevavec piše:

Prepotrebno in prekoristno bi bilo, v vsaki župniji brez izjeme ustanoviti izobraževalno društvo, samo da se prav zasnuje in prav vodi.

Dokaz:

1. Moderno življenje s čudovito hitrim napredkom na polju znanosti, naravoslovja, tehnike, ekonomije itd. **zahteva intenzivnejšo in bolj obsežno delavnost in zmožnost človeškega duha.** Potrebne znanja in zmožnosti pa moderna šola zlasti delavskim stanovom ne dá. Torej! Posamezne stroke zelo napredujejo n. pr. kmetijstvo, rokodelstvo, industrija. Tu pa ni potrebna samo tehnična izobrazba v dotični stroki, marveč mora bazirati na nekem splošnem znanju.

2. Delati moramo na to, da pri splošnem kulturnem napredku, ki ga ustaviti ne moremo in ne smemo, **ljudstvo ubeži in se obvaruje zmot in nevarnosti.** Ljudstvo naj se tega napredka udeležuje, naj pri tem sodeluje. N. pr. Pride »prosta kolportaža«:

ljudstvo mora biti zmožno prav in brez nevarnosti jemati v roke tisoče in tisoče knjig in spisov, ki jih bodo metali med ljudi;

pride **splošna volivna pravica** — ljudstvo mora znati prav se posluževati vseh političnih pravic. — Treba bo več izvežbanih, neomajanih agitatorjev za politiko, za kolportažo itd. — To pa moremo doseči samo po društvih.

3. **Nasprotniki** uvidevajo potrebo izobraževalnih društev, seveda v cerkvi sovražni smeri. Časopis »Naš list«, ki izhaja že dvakrat na teden in je glasilo mlade radikalne stranke, nam bo v tem oziru veliko bolj nevaren, nego propala liberalna stranka z »Narodom«. Ta list v svojih uvodnikih programatično razvija misel, kako treba ljudstvo organizirati in mu po društvih dajati izobrazbe, da se oprosti »rimskega jarma«. Kolikor meni znano, nekateri učitelji že prav pridno delujejo v tem duhu.

4. **Iz stališča dušnega pastirstva** so izobraževalna društva neobhodno potrebna. V novih razmerah mora tudi dušno pastirstvo biti spremenjeno, novo. Staro ne zadostuje. Prekrasno razplete to misel p. Noldin v govoru, ki ga je imel pri zadnjem shodu duhovskega društva »Priesterverein« v Inostu letošnje leto. Poročevalec kar prebere dotični odstavek govora, ki je bil natisnjen v Correspondenz des Priestervereines, Vereinsbuchdruckerei, Innsbruck.

Na vprašanje, kako uspevajo, poročevavec ne more dati točnega poročila, pač pa reče: uspevajo tako, kakor se snujejo in vodijo.

Pa to važno vprašanje ne spada v to razpravo.

Poročevavec zlasti priporoča **vsaj javna podučna predavanja tam, kjer še ni takoj misliti na ustanovo društva**. Dalje priporoča v študij knjižice: »Društveni koledarček za l. 1906«, kjer je mnogo o snovanju in vodstvu društev, in pa: »Die praktisch-soziale Tätigkeit des Priesters«; »Vademecum f. d. Präsiden katholischer Jünglingsvereinigungen«, obe knjižici iz zbirke »Seelsorgpraxis«, Verlag Schöningh; potem: Soziale Tagesfragen, zwanglose Hefte, hg. v. Volksverein f. d. Kath. Deutschl.

V Vipavi je o društvih poročal gospod župnik Kromar, ki pravi, da so izobraževalna društva v 12 duhovnijah vipavske dekanije ustanovljena, in da bi bila povsod potrebna. Razvije se debata, kako poskrbeti, da bodo društva še bolj uspešno delovala. Slednjic se določi:

1. Ne bodimo pretesnosrčni. Mladini dajmo prostosti in skrbimo, da jo varujemo krčem. To dosežemo s telovadbo, streljanjem, kegljanjem itd. Izgled naj nam bodo v tem Salezijanci.

2. Če se vpelje streljanje, kegljanje, naj se ne ustanavlja društvo v društvu, ampak naj se isto ustanovi za vse društvenike, pa nikdar ne v krčmi ali na gostilniških tleh.

3. Priporočati je, da se tudi na gospodarsko polje ne pozabi in poskrbi za tozadevna predavanja.

4. Kadar se društvo ustanavlja, naj se dobro pomisli, kaj se dela in ali so mu dani pogoji za življenje.

Semtertja so se omenjavale **lokalne zapreke**, da se društvo ne more ustanoviti in se je premišljevalo, kako bi se drugače namen dosegel.

Poročevavec v Trebnjem piše: »Pri nas nimamo izobraževalnega društva. Našteti hočem vzroke, vsled katerih ga doslej nismo ustanovili . . .«

»Da se me ne bo napačno umevalo, najprej izjavljam, da izobraževalna društva sama na sebi visoko cenim ter sem prepričan, da so po nekaterih krajih neobhodno potrebna, marsikje zelo koristna, so pa tudi ponekodi krajevne razmere, vsled katerih ne kaže ustanavljati ondi izobraževalnih društev . . .«

»Samo ob sebi se pa razumeva, da če duhovnik v svoji župniji ne ustanovi izobraževalnega društva, **ne sme ljudstva samemu sebi prepustiti**, ampak na drugi za njihove razmere pripravnejši način **ostati z ljudmi v dotiki in skrbeti za pravo vodstvo**.«

Poročevavec našteva potem razloge, da v Trebnjem ni izobraževalnega društva: duhovnik bi moral vse sam delati, nima nobene pomoči za predavanje, za pevske vaje, za plačevanje, ni prostorov . . pa tudi ni mladeničev ne v Trebnjem, ne v bližini, le hlapci so ali kaj podobnega v liberalnih hišah . . . iz daljnih pa gredo vsi pošteni fantje ob nedeljah popoldne naravnost domu . . naposled nadaljuje:

»A vkljub temu ljudje niso sami sebi prepuščeni. **»Domoljub«** je razširjen v več kot 150 iztisov po fari in prav pridno hodijo ponj . . . **Ob raznih prilikah**, kadar je ravno potreba, **se povabijo občinski svetovavci — vsi naše stranke — in odborniki in cerkveni ključarji ce'e fare v župnišče**. Tam se zadeva pojasni in naroči, naj vplivajo v istem smislu na svoje sosede, kar z veseljem store in si v čast štejejo, da jih duhovščina upošteva kot svoje zaupnike . . .« (Bernard.)

Pesimistično pa je poročilo iz dekanije Vrhnika. V zapisniku se čita trditev:

»Izobraževalna društva so nekaj modernega . . . **Ljudstvo naše ni zrelo**, da bi bilo sprejemljivo za idejo izobraževalnih društev. Misel je dobra, a izvršitev mnogokrat pretežka, ker je ljudstvo nezrelo . . . Kjer ima duhovnik Marijino družbo, naj marljivo deluje v njej in bralno ali izobraževalno društvo bo odveč . . . Tako mislijo vsi zborovavci.«

Semtertja so se čule precej **neoprezne trditve**. Nekdo piše:

»Nekateri voditelji imajo navado, da vsako manjnost bombastično poročajo v časopisje, nekateri iz dobrega namena, nekateri manj kremeniti značaji pa tudi zato, ker vedo, da jim ne bo škodovalo. Potrebo in delovanje teh društev bo torej lažje presojati tistemu, ki jih od blizu opazuje, kot onim, ki jih presojajo po poročilih in po vtisku, ki ga dobe o slovesnih prilikah, ko stopajo z društvi v dotiko.«

Drugod na dem stavek: »Duhovnik ustanovitelj velja za neutrudnega organizatorja, na vzgor ima dobro ime, prekaša svoje v pastirovanju še tako vestne sobrate . . .«

Kar naravnost **razžaljivo** pa je, kar nek župnik trdi:

»Tako društvo na kmetih nima niti sledu one veljave, kakoršna se mu pripisuje od preširne ljubljanske gospode, ki je kruha pijana.«

Mislil sem, naj tudi te trditve navedem, da se ves položaj prav spozna. Ni mi treba »ljubl'anske gospode« zagovarjati: naj dotičnik pride v Ljubljano in naj pregleda naporno, neprestano, požrtvovalno delovanje duhovnikov ljubljanskih v cerkvenem, političnem, družabnem in gospodarskem življenju in po tem naj sodi.

Kar se tiče delovanja duhovnikov, ga skušam vsestransko in objektivno presojevati. In kako se ne bi veselil, kadar gledam toliko gospodov duhovnikov, ki izpolnjujejo svoje duhovnopastirske dolžnosti vsestransko, pa se zraven trudijo še za potrebno družabno življenje. Dobro vem, da nima vsakdo za to potrebnih sposobnosti, in mu tega v greh ne štejem, samo ako skuša na drug način isti namen doseči. Razume se pa tudi, da ne le smem, ampak moram na vse spretnosti gledati, ako se oddajajo razne, morda jako kočljive župnije, k'er je delovanje zunaj cerkve neobhodno potrebno: za take ni vsak, če tudi sicer jako dober duhovnik.

Kar se pa tiče izobraževalnih društev samih, **opozarjam na navodila ljubljanske sinode**, kjer so tudi razlogi za taka društva navedeni (Synodus str. 23 — 32, posebno str. 27, št. 43). In veseli me živahno gibanje širom naše škofije. Gospod'e spoznavate, da je treba mladeniču dati **zabave in ga s poštenimi zabavami odtrgati od onih starih surovih razvad**, kjer se mladeniči dušno in telesno pokončujejo. Zato pozdravljam poizkuse urediti kegljanje, telovadbo, streljanje. Čujem, da so semtertja lepe uspehe dosegli. Na noge! Rešujmo mladino, da nam je sovražniki božji iz rok ne iztrgajo!

Vsaj se čita **po spisih, cerkvi sovražnih, kako naj se po deželi mladina pridobiva za razna liberalna**

društva, liberalna predavanja, da se odtuji cerkvi in se pripravijo tla za odpad od cerkve in od Boga. Ali bomo te napore gledali mirno in se ne bomo ganili? . . .

2. O spolnem pouku.

To vprašanje je za nas skoro popolnoma novo. Morebiti se je do letos le malokateri duhovnik z njim pečal. Sploh pa smem trditi, da smo tudi mi duhovniki vsaj do najnovejših časov de VI. decalogi praecepto tekem študij premalo pouka dobili. Da, skoraj bi trdil, da se nam je vcepila neka prevelika plašljivost ozir tega vprašanja, pa se ga nekako ne drznemo lotiti.

Toda zdi se mi, da je to potrebno. Sodil bi, da bi se mladina marsikakih grešnih in škodljivih dejanj obvarovala, ako bi se otroci v oziru svete sramežljivosti in čistosti bolj prav vzgojevali ter o pravem času na pravi način podučili o skrbi za svoje telo in o važnosti ter nežnosti njegovih spolnih udov.

Razne izkušnje v duhovnem pastirstvu so me v tem utrjevale. Zato sem sklenil, to vprašanje postaviti na dnevni red. Moral sem pa razpravam dati neki temelj. Ker sem videl, da ima dotična knjiga gospe Th. Wilhelm mnogo lepih in pravih misli, poskrbel sem za vsako dekanijo po en iztisk in stavil dotično vprašanje.

Iz zapisnika vidim, da so se gospod'e za to vprašanje jako zanimali, ter so bile debate o tem posebno dolge in živahne. Marsikateri gospodje so ob tej priliki še druge spise čitali, da bi se o tej tvarini vsestransko poučili. Marsikaterim se je pa ves pouk dozdeval prenevaren, ker jim način pouka ni bil jasen in ker so sami v tem prepričanju vzgojeni, da naj se le vse prikriva.

Pred seboj imam več primernih elaboratov, ki so jih zapisniku priložili razni gospodje, n. pr. župniki Šalehar, Potočnik, Štefan Rihar, Ludovik Schiffer, Finžgar, spiritual Nadrah, kaplani Erjavec, Žust, Barle, Skubic, Kurent, Pavel Perko, upravitelj Lah.

Vsi se vjemajo v tem, **da nikakor ne gre otroke skupno v šoli poučevati.** Nekateri gospod'e so zvedeli, da je eden gg. kaplanov tako poizkusil, a da je bil stante pede prestavljen. Prestavljen je bil res dotični kaplan, toda iz drugih razlogov. Piše pa v svojem elaboratu poučen iz neprijetne izkušnje nastopno:

»Pohujšanje, ki bi nastalo po fari po taki katehezi, kot jo hoče imeti gospa Wilhelm, si more predstaviti najlažje tisti, ki je to izkusil. Otroci bodo povedali starišem in stariši se ne bodo dali prepričati, da tak pouk ni pohujšanje. Duhovnik bo izgubil morda za vselej zaupanje svojih faranov; časopisje ga

bo trgalo in mu podtikalo besede, ki jih ni govoril. O obrekovanju in o grdih jezikih po fari niti ne govorim . . . Materam se pa mora povedati, da taka odkritosrčnost ni pohujšanje, ampak da je potrebna blagru njihovih otrok.«

Zares, skoraj pri vseh konferencah se je naglaševalo: **matere treba podučiti**. S tem se je pa priznala potreba **pouka mater, kakor je pri nas nujno priporočano, toda ne še povsod izvedeno**.

Toda najpoprej moramo mi duhovniki sami sebe o tem podučiti. Prekoristna je in kaj dobro bi vam služila knjiga: »E. Ernst, Elternpflicht«. Ima 188 strani in je jako nežno pisana. Prekrasno je navodilo, kako naj stariši v otroku razvijajo smisel za dostojnost, sramežljivost in čistost, in sicer koj od rojstva sem.¹⁾

Potem odgovarja na tri vprašanja: a) Je-li spolni pouk opravičen, za mladino potreben, ali koristen? b) Kdo naj otroka v tem poučuje? c) Kdaj, po katerem redu in v kakšnem obsegu?*)

Na vsa ta vprašanja odgovarja lepo, nežno in popolnoma po krščanskih načelih.

Obseg in red tako-le označuje: a) pouk o obvarovanju samega sebe (do 6. leta); b) pouk o materi in otroku med 6. in 12. letom, kadar otrok popraša, ali se čuti potreba iz obnašanja otrokovega); c) pouk o dveh spolih in njihovem odnošaju (v letih telesnega dozorevanja, ko otrok spolno razliko spoznava in čuti v sebi spolni nagon); d) pouk o zakonu (ob času, ko se namerava zakon skleniti). Pouk o vprašanih sub a) in b) pripada materi, pouk o vprašanih sub c) in d) hčerkam podaja mati, sinovom morda oče ali pa tudi mati.

Po tej knjigi bi si mogli gospodje sestaviti tri, štiri krasne poučne govore za matere, katere bi takega pouka vsaj deloma potrebovale povsod, o vsem obsegu pa na prav mnogih krajih.

Duhovniku pa ostane pouk **le za posamezne otroke**, kadar je potrebno; posebno pa naj pazi kot **izpovednik** na otroke. Ako je v kaki vasi dosti nesramnega govorjenja, ako otroci, morda deklice in fantiči skupaj pasejo, ako se otroci pogostokrat kopljejo: naj le v zadevi sramežljivosti in čistosti precej odkrito popraša. V teh slučajih naj se ne boji, da bi otroka pohujšal, saj je skoraj gotovo že pohujšan. Zasledil bo morda mnogo zavedno grdih dejanj in **s pravim poukom, pa z ljubeznijo bo mogel še pomagati, ker zlo še ni preveč vkoreninjeno**.

3. De masturbatione.

Premnogo žalostnih slučajev po škofiji me je napotilo, da sem tudi to prekočljivo vprašanje zasta-

1) Ernst, Elternpflicht str. 50 id. — 2) ibid. str. 9.

vil. S temi slučajji imamo kot spovedniki opraviti. Ker je pa pouk jako težak in je tudi radi tega greha marsikaj izpovedi neveljavnih, in zaradi tega mnogo sirot tako globoko pade, da je rešitev skoro nemogoča, sem hotel z vprašanjem duhovnike vzpodbuditi na proučavanje in na koristen razgovor pri pastoralni konferenci in pri drugih shodih.

Odgovori gospodov so splošno jako obsežni in dosti preiščeni. Vzrokov navajajo mnogo, mnogo tudi pomočkov zoper ta greh in pa nasvetov za izpovednika, kako ljubeznivo in potrpežljivo naj postopa z grešniki te vrste. Tudi pri tem vprašanju so bili razgovori zanimivi in živahni.

Vendar bi se usodil trditi, da se tu nekatere strani niso omenile, ki bi pa popolnost, temeljitost in korist razgovorov znatno povečale. Naj stvar nekoliko pojasnim.

1. Prva nevarnost, da mladenič ali deklica začne z oskrumbo svojega telesa, je ob času, ko telo spolno dozoreva in se v njem čutijo spolne podražice, ter se prične polucija ali menstruacija. Radovednost nagiba otroka, da se začne dotikovati in onda tudi gledati; otrok čuti naslađevanje, pa se zopet dotikuje; posledica je, da so dotične podražice vedno bolj jake in dejanje vedno bolj pogostno, pa brzo postane navada.

O, ko bi ta čas opazila skrbna mati! Pa kaj, ker je pri nas navada, o tem ne govoriti, vse prikrihati: mati na to ne pazi, pa nepodučena tudi ne bi znala lepo spodobno poučiti svojega sinka, svoje hčere!

Pa ko bi **vsaj izpovednik** v letih spolnega dozorevanja razumel otroka, spoznal njegovo nevarnost v pravem času in ga poučil de necessariis, de licitis, de illicitis, de periculis! Toda splošna navada in dosedanji vzgoj doma, v šoli in v semenišču tudi nas zadržuje, da bi nam otrok odkril one notranje borbe, ki jih sedaj trpi, in one grehe, ki jih je do sedaj morda že storil.

Tedaj **spočetka**, ko otrok morda še nima formalnega greha, bi se mogel marsikateri obvarovati greha, ali odvaditi od njega, preden mu po navadi preide nekako v naravo, pa je zmaga brez posebne milosti božje nekako nemogoča.

Kako važen je torej **ta čas za otroka in za izpovednika**. Ali ni duhovni pastir dolžan otroke preiščevati in prevdarjati, kako bi jih spoznal, kako hudega obvaroval ali vsaj odvadil?

2. Druga strašna nevarnost za samooskrumbo v poznejših letih so nečisti govori, zaljubljene pesmi, medsebojna nespodobna dotikovanja, objemi, pogledi, plesi, onda misli in želje. Pa zakaj je vse to tako nevarno?

Vse to je nevarno zavoljo fizioloških lastnosti našega telesa. Spolni udje imajo namreč mnogo živcev, po katerih so v kolku zvezani s hrbteničnim mozgom, po njem z možgani, kjer deluje duša in rodi dotične misli. Od tod dvojen pojav:

a) Ako se **spolni udje vznemirijo**, zbudi se v tej zvezi in poti domišljija, nečista misel in po tem tudi nečista želja; ako pa nespodoben pogled ali govor provzroči umazano domišljijo, nečisto misel ali željo, podražijo se spolni udje, vzbudi se nečist občutek, ki se dovrši v poluciji;

b) pri tem se pa **silno vznemirijo živci**, mozeg v hrbtenici in možganih; ako se vznemirjajo, vzbujajo večkrat, pogostokrat, tedaj se prisili'o, preženejo in začnejo pešati, od tod razne živčne bolezni v hrbtenici, odtod oslabiljenje možganov, pa slab spomin, pojemanje darovistosti in nesposobnost za naporno, globoko mišljenje.

Po tej zvezi domišljije in mišljenja z možgani, možganov pa po živcih s spolnimi udi, se ti udje pri grdih pogledih, besedah, mislih vzbude, v njih nastane sladek, nečist občutek in prav lahko polucija. Ti občutki in polucija pa silno nagibajo na dotikovanje dotičnih udov v istem času, pa tudi pozneje ob vsaki najmanjši priliki.

Zalibog se pri tej vrsti greha kaj **hitro izcimi navada**: domišljija se umaže in taka zapazi hitro in pri vsaki najmanjši nesposobnosti ravno to nesposobnost, poveča jo, vpliva na možgane in na spolne ude. Od tod vedno razburjevanje živcev po telesu, zato pojemanje moči, dušnih in telesnih, ter vedno večja sila, ki nesrečneža vleče do nesposobnega dotikovanja samega sebe.

Zavoljo te fiziološke lastnosti torej v našem telesu je tako nevarno govoriti o nečistih stvareh, peti zaljubljene pesmi, dopuščati objeme, polube in druga dotikovanja, gledati spolne dele telesa; zato pa tudi nevaren ples, kjer sta si oba spola v tako tesnem objemu, ter se radi tega in še radi drugih okolnosti prav lahko vzbujajo nečisti občutki, iz katerih izvira polucija, kar vse zopet nagiba na samooskrumbo.

3. Ako imamo **vse to pred očmi, onda bomo še le mogli razložiti nevarnost slabih tovarišij**, nevarnost ponočevanja, nevarnost grdega govorjenja, nevarnost nesramnih pogledov, nevarnost plesa. Razložiti bomo pa tudi mogli nevarnost samooskrumbe za telesno zdravje: pokvari se spolni organ, peša'o vedno vzburieni živci, izgublja se telesna moč, porode se bolezni posebno v mozgu, slabe možgani in zato tudi spomin in moč mišljenja.

Še hujše pa je smrtni greh, izguba posvečujoče milosti božje in nebes, nevarnost večnega pogubljenja. Mladenič, dekle se mora **prestrašiti** s tem, da

se mu pokažejo naravne hude posledice tako nerodnega življenja, ki se pa ne smejo pretirati, ker **močan organizem posledic toliko ne čuti**, in s tem, da se opozori na Boga, na večnost, na dušo. Zraven naj se priporoče še druga uspešna naravna in nadnaravna sredstva, posebno češčenje prečiste Device Marije, božjega Srca Jezusovega in pogosto prejemanje svetih zakramentov.

4. Vendar je pa treba **točno razlikovati, kaj je greh in kaj ni greh.**¹⁾ Mislim, ko bi to že otroci vedeli, posebno pa mladeniči in dekleta, da bi bilo mnogo manj samooskrumbe. Koliko pa je naših mladeničev in deklet, ki ne bi mislili, da vsak pogled, vsak najmanjši dotiklje nase je smrtni greh! Še to je malokomu znano, da ni greh, vsaj smrtni ne, pogled na se, dotiklje sebe, ki je potreben, in tudi ne oni, ki je iz radovednosti, v naglosti, površen, razen, ko bi se z njim nečisti občutek (motus carnalis) naravnost nameraval. Ali je lahko mogoče zdržati se od najmanjšega pogleda ali dotiklje'a iz radovednosti, v naglosti, vlahkoumnosti? Ko bi se to znalo, da se radovednosti nekako zadostiti more, ali se ne bi mnogi v teh mejah držali, ne šli dalje, pa se obvarovali greha in nesreče? Ker pa tega ne vé, ampak vse za smrtni greh ima, in tudi ni poučen o važnosti in nežnosti spolnih delov telesa in o posledicah samooskrumbe, prekorači meje in se privadi na grozne skrivne grehe.

5. Kako naj pa **izpovednik postopa?** Grehi zoper šesto zapoved božjo se precej težko odkrito izpovedo, med njimi najbolj težko ravno »masturbatio«, samooskrumba; vendar je pa v tem pogledu nekako laglje in večkrat odkritosrčen mladenič, kakor pa deklič, kateri neka posebna sramežljivost usta zapira in sicer pogostokrat tudi onda, ko je druge težke pregreške zoper sv. čistost izpovedala. Pa je zato mnogo izpovedi neveljavnih.

Izpovednik se mora tega zavedati. Dolžan je pomanjkljivo izpoved izpopolniti; zato mora vprašati po grehah, o katerih iz izpovedi same in iz raznih okolnosti sodi, da jih je izpovedanec storil, a ne povedal. Povedal jih pa ni, ker se morda sramuje, ali jih ne zna z besedo izraziti, kar se ravno pri teh grehah lahko zgodi, ali pa ker ne vé, da je to poseben greh, kakor radovoljen nečist občutek, zadolžena polucija.

Kako naj torej izpovednik postopa, da greh odkrije, zbudi pravo kesanje in trden sklep poboljšanja. Ozrmo se najpoprej na mladeniče.

¹⁾ Mi se moramo o tem natančno poučiti de licitis, de illicitis, quando peccatum nullum, quando leve, quando grave in agitationibus impuris, delectationibus et desideriis, in motibus carnalibus, in aspectibus, tactibus, osculis, sermonibus, lectionibus. Nujno priporočim, naj se večkrat čita posebej izdan traktat: Noldin, de sexto praecepto et de usu matrimonii, ki ima samo 100 strani.

a) **Odrasel mladenič, ki je razuzdan**, ki ponočuje, vasuje, pleše, grdo poje, nesramno govori, pijančuje, navadno ne zamolči teh grehov, navadno tudi ne samooskrumbe. Tukaj je navadno treba izpoved le izpopolniti, da poznaš število, navado in pa veljavnost poprejšnjih izpovedi, izpopolniti se mora tudi quoad pollutiones, ker se tega mladenič ne zaveda, da je posebna vrsta greha, una species peccati. — Tacemu mladeniču se mora vzbuditi plemeniti čut za treznost in spodobnost in sv. čistost; potem ga opozoriti, kako nesramne besede in pesmi, posebno govori pri vasovanju pod oknom in dotikovanje telesa dekliškega ali svojega vse telo razdraži, posebno pa vzbuja silno nečiste občutke in polucijo, ki je proti naravi, zato grešna pred Bogom, pa tudi pogubna za telesne in dušne moči in sicer včasih v veliki meri. Ker mladenič vse to v sebi čuti in vé iz lastne izkušnje, tedaj izprevidi, zakaj je tako nevarno grdo govoriti, vasovati, dotikati se sebe ali dekliča. More se dalje naslikati še grdoba, ako mladenič gre in zapelje morda še dobrega dekliča, pri katerem ne išče družega, kakor telesno vživanje in oskrnjevanje. In kolik je ta greh! — Mladenič to uvidi in čuti se, kako obžaluje greh in želi opustiti ponočevanje, vasovanje, govore, dotikovanja. Toda obupuje, ker čuti, da mu manjka moči. Olajšanega se čuti in pogum raste, ako mu izpovednik prav na kratko pove, da dotikljaj na nespodobnem kraju radi potrebe ali koristi (pri kopanju, pri umivanju ad abstergendas sordes, da odžene srbečico) ni grešen, da tudi ni grešen, ali vsaj ne smrtno grešen, lahek, nagel, površen dotikljej iz radovednosti, iz lahkomumnosti, ako se ne namerava in ne išče nečisti občutek ali polucija in se vanj vsaj ne privoli, če se slučajno vzbudi; olajšanega se čuti, ako mu izpovednik pove, da isto velja o pogledih iz potrebe in da tudi pogledi nagli, iz radovednosti, iz lahkomišljenosti vsaj smrtni greh niso, samo da se nečisti občutek ne namerava. Dobro je tudi mladeniča poučiti de involuntariis pollutionibus. — S tem se da mladeniču pogum, pripomore se mu do srčnega kesanja in trdnega sklepa. **Toda ali bo stanoviten?** Ali se bo varoval slabih tovarišev, ki ga vabijo v svoje pivske družbe, kjer se nesramno govori in poje, ponočuje in vasuje; ali se jih bode obvaroval, ko ga začnejo zbadati, zasramovati in se mu strasti oglašajo? **Ako ostane sam: skoraj gotovo ne!** Ako je pa v dotični župniji **izobraževalno društvo**, ki mladeniče zmoti s čitanjem, kegljanjem, streljanjem, šahom, in posebno, ako je ustanovljena **Marijina mladeniška družba**, ki daje mladeničem zabave in jih vodi k sv. zakramentom vsaj vsaka dva meseca: tedaj mladenič dobi družbo poštenih, enakomislečih tovarišev; va-

roval se bo ponočevanja in družih priložnosti, telesna poželjivost se ne bo tako silno vzbujala, in ako vstraja, mogel bo vsaj število grehov samooskrumbe zmeraj bolj zmanjševati in nazadnje se popolnoma poboljšati.

b) Bolj **težko je z mladeničem, ki ni posebno izprijen**, ni pijanec, ni ponočnjak, z dekleti ni grešil. Pa tudi ta ima izkušnjave, včasih jako hude iz raznih razlogov posebno propter innatum desiderium carnalis voluptatis. Tudi ta ima skoraj gotovo na sebi skrivni greh, o katerem govorimo, morda več let, bodisi, da ga je tovariš zapeljal ali da je začel sam, ko je začel v sebi čutiti nečiste občutke in izkušati polucije. Ta ne tako očitno izprijen mladenič se pa **bolj sramuje** in kaj lahko se pripeti, da o samooskrumbi ne izpove ničesar in se zadovoljuje, če se obtožuje nečistih izkušnjav. V tem slučaju naj duhovni oče sumi na hujše grehe in naj se prizadeva, da izpoved izpopolni. Popraša naj ga, da li so izkušnjave pogoste, da li radovoljne; potem naj ga vpraša po nečistih občutkih in poluciji, katere je gotovo trpel; nazadnje pa o pogledih in dotikovanju samega sebe, kakor o stvari, ki je gotova. Ako je izpovednik ljubezniv in si je s poprejšnjimi vprašanji zadobil zaupanje, bo mladenič pritrdil. Za tem naj se vpraša kot gotova stvar; koliko časa po priliki že tako dela, ga je li kdo naučil, ali je sam začel. Nazadnje naj mu še reče: Kaj ne, pri izpovedi tega še nikdar nisi povedal? Odgovor bo skoro gotovo: ne! in srčno se bo mladenič razveselil, kadar mu izpovednik ponudi, da moreta kaj hitro vse izpovedi popraviti. — (Pouk in drugo se vrši, kakor pri mladeniču sub a).

c) Pri **dekletih je zadeva bolj težka in bolj kočljiva**, ker se mnogo bolj sramujejo ravno samooskrumbo izpovedati, ki pa vendar ravno pri njih poraja mnogo bolj nevarne posledice za telo, posebno za spolne organe. Izpovednik se mora tudi tukaj premagati in poseči v bolezen, kot dober zdravnik in učenik. — Ako se deklič obtoži, da ima izkušnjave, da jo nadlegujejo nečiste misli, da je poslušala nespodobne govore, pela zaljubljene pesmi, morda celo ponočevala in po plesih hodila, o občutkih in masturbaciji pa ničesar ne omeni: povprašaj jo brez strahu tudi o tem; in sicer najpoprej o nečistih občutkih, ker le-te je gotovo trpela, skoraj gotovo tudi nameravala, ali vsaj vanje privolila; za tem pa še o dotikljjajih,¹⁾ pa previdno. Deklič občutke že še prizna, dotikovanja pa kaj težko in jih morda najpoprej utaji. Toda izkušen izpovednik ne bo lahko ver-

¹⁾ O poluciji tu ni treba popraševati, quia in feminis pollutio veri neminis non datur.

jel, že način glasu v odgovoru mu bo izdal, da odgovor ni odkritosrčen in bo po ovinkih zopet nazaj prišel na dotikovanje, ter izpovedanko z očetovskim obnašanjem pridobil, da odkrije greh in tudi zamolčevanje iz strahu in sramovanja. Sedaj pa poduči izpovedanko in ponovi nevredne izpovedi slično, kakor sem omenil gori sub b), le bolj nežno in z bolj izbranimi besedami.

Kaj pa če **odraslo dekle o šesti božji zapovedi ničesar ne omeni**, ali se samo izkušnjav obtoži, drugače pa izprevidiš, da ne hodi po slabih tovarišijah, da ne ponočuje, da ne mara za slabe tovarišije, da rada moli in tudi sv. zakramente večkrat prejema? Tudi tukaj ne zaupaj, posebno ne pri dekletih izpod petindvajsetega ali tridesetega leta. Morda jim izredna sramežljivost usta zapira. Kako modro in previdno in očetovsko moraš tukaj postopati! Po izkušnjavah le povprašuj: ker te so gotove. Onda poizvedi, da li jih je izpovedanka rada imela; skoraj gotovo bo rekla: včasih. Ako je dekle že 18 let stara, lahko povprašaj, če je mislila na možitev in na zakonsko življenje; tudi tega se izpovedanka nerada obtoži, ker meni, da je ta misel strašno nesramna in grešna; vendar izkušen izpovednik bo znal vprašanje tako zasukati, da dobi odkritosrčen odgovor. Po tem naj jo pouči: da misel na zakon in zakonsko življenje ni noben greh, saj je zakon zakrament in po poroki ima zakonsko življenje svete namene; le nevarna je ta misel, ker kaj lahko nečiste občutke vzbudi, pa je nevarno, da jih imajo radi in onda so grešni; zato naj se izkuša te misli otresti in jo drugam obrniti. Ta pouk dekleta navadno iznenadi, ker je o tem še nikdo ni poučil. Po tem pouku, ali pa še pred njim — to mora izpovednik sam presoditi — vprašaj po mislih in željah storiti greh sada! Odgovor bo različen. Odgovor ta, in pa odgovore na misli o zakonu in o izkušnjavah sploh porabi, da povprašaj po nečistih občutkih; ker si že pridobil zaupanje, obtožba ne bo težka, tudi ne priznanje, da so bili morda včasih radovoljni. Še le sedaj povprašaj prav od daleč in previdno po dotikovanju same sebe, n. pr. Kaj pa pri teh hudih izkušnjavah in težkih občutkih, si morda kedaj kaj malega sebe nespodobno dotaknila? In prišel bo pogosto iz ust bolj tih: da. Včasih je treba še več ovinkov. Ko čuješ besedo: da, potem je vse dobljeno; le z očetovskim srcem vprašaj dalje, da li večkrat, skoraj vsak teden, ali še večkrat, morda eno leto, še več let in kaj ne iz poželjivosti? Sedaj je zmaga in izpovedanka bo rada, odkrito in nekako olajšana vse izpovedala. Nazadnje se pa kar naravnost reče: kaj ne pri izpovedi tega nisi nikoli izpovedala? Poizve se, koliko časa: pri nekaterih eno leto, dve leti, pri mnogih od začetka

menstruacij, pri večih, ki so bile zapeljane od drugih, še poprej. Sedaj se pa vse izpovedi hitro popravijo in izpovedanka se poduči o dotikljajih in pogledih de licitis, illicitis, graviter vel leviter peccaminosis etc. — Pogum izpovedanke, da se popravi, veselje, da je strašno breme odloženo, hvaležnost do duhovnega očeta je nepopisljiva. — Da bo pa dekle stano vitno, potrebuje enakomislečnih tovarišic, katere dobi v Marijini družbi.

d) Obravnaval sem samo prestopok z odraslimi. **Kaj pa otroci!** Hudo je, ako masturbacija preide v navado in človeka zaslužni. O kako zdihujejo odrasli mladeniči, posebno dekleta, ki so v to zapleteni! Principiis obsta! veija tukaj v polni meri. Pa kako? Odgovor je težak, ker je način odvisen od toliko okolnosti in se mora skoraj pri vsakem otroku drugače postopati. Vendar nekaj malega naj poizkusim odgovoriti.

Ako je v župniji mnogo ponočevanja in vasovanja, ako se mladina po hišah shaja, ako je mnogo grdega govorjenja, ako je voda blizu in se fantiči in deklice kopat hodi, ako otroci po pašah lenobo pasejo: onda moraš že pred leti dozorelosti poprašati: Ali si poslušal nespodobne govore? Ali si sebe nespodobno pogledal, dotaknil ali morda tudi drugih pri kopanju, na paši? Poprašaj skrbno, ljubeznivo, očetovsko, da v pravem času za nevarnost izveš, potem pa poučiš in greh preprečiš. Le povej fantičku in deklici, da sebe pogledati ali dotakniti iz radovednosti, bolj površno, za trenotek ni ravno smrtni greh, toda jako nevarno! Kdor je prav sramežljiv, tega ne stori lahko; povej pa, kako nevarno za telo in za dušo je pa pogosto, bolj dolgo gledanje, večkratno bolj močno dotikanje! Obudi mu strah, pa tudi gnus, in opozori ga na greh, na Boga, na večnost!

Prav previdno **postopaj s fantičem, ki je dozorel** in ima že gotovo nocturnas involuntarias pollutiones, še bolj z deklico ob času, ko se ji obični krvotok začne. Bolj natanko povprašaj o dotikovanju, onda še o pogeldu nespodobnem. Navadno je poprej dotikovanje, onda pogled. Poprašaj fantiča tudi de pollutione s sramežljivimi besedami, najpoprej de nocturna vi naturae, potem o svojevoljno provzročeni. Skoraj gotovo fantič še ne vé, kaj je to, le to vé, da se kaj takega s posebnimi, poprej nepoznanimi občutki v njem godi: sedaj ga pouči, od kod one prve polucije, pa da niso grešne, ako ne privoli vanje, ko se vzbudi; pouči ga o dotikovanju in pogledu, kdaj ni greh, kdaj je greh, kaka nevarnost za telo in dušo. Vzbudi mu strah božji, podaj mu druga naravna in nadnaravna sredstva. Koj sedaj ga opozori, kako in zakaj naj se ogiblje mladeničev, ki nesramno govore, ponočujejo, pijančujejo.

Pri deklici je še bolj težko. Tu bi morala pomagati mati, ko opazi, da se je krvotok začel. Mati bi morala povedati, da to od narave pride in je tako za zdravje ženske potrebno; mati bi morala deklico napeljevati, kako naj se sramežljivo, rahlo in hitro v hladni vodi umije, da odpravi nesnago, ki je nevarna, da provzroči vnetja na spolnem kraju, pa srbi in se potem more začeti dotikovanje spočetka morda še ne grešno, ker je samo ad pellendam pruriginem, pa se more zaradi naslade izpremeniti v grešno; mati bi morala povedati, da tako dotikovanje pokvari dotične telesne dele, da vzbuja hude občutke, da podražuje celo telo in bi se utegnile hude živčne bolezni iz tega razviti. — Toda, ali je pri **nas katera mati, ki bi za to vedela, in če ve, ki bi znala hčerko lepo in sramežljivo poučiti?** In vendar je ta pouk tako potreben, moglo bi se z njim mnogo deklic ohraniti v krstni nedolžnosti! Naj materino nalogo prevzame **izpovednik!** Naj prav previdno popraša po občutkih, po pogledih, po dotikovanju. Že tu bo zadel na marsikaj neveljavnih izpovedi ali vsaj dvomljivo veljavnih. Potem naj pouči de licitis, illicitis, de necessariis lotionibus etc. Kdor je v duhovnem pastirstvu, se mora na vse to pripraviti, da, premisliti mora, kako bo vprašal, kake besede vporabil, kako podučil; dobljene izkušnje naj premišljuje in se po njih ravna.

6. Kar sem napisal, je vse iz izkušnje vzeto. Večkrat sem na to stran našega duhovnega pastirovanja opozarjal: bila so o tem konferenčna vprašanja, dal sem v pretres knjigo »Über die Ehe«. Odgovori mi niso bili nikdar popolnoma všeč. Sam sem te kočljive zadeve premišljeval, nabiral si gradiva iz izkušenj in prišel do nazora in postopka, kakor sem ga sedaj opisal. Ne morem pa črkam tega vtisniti, kar v srcu gledam in čutim. O kaj bi se doseglo, ko bi stariši, posebno matere in mi izpovedniki prav razumevali in takorekoč otrokom, ko dozorevajo, iz oči brali notranje borbe in potrebe njihove, ter jih vsa leta s pomočjo svetih zakramentov in točnega podučevanja hudega varovali ali od hudega zopet na pravo stezo krščanskega življenja pripeljati znali!

Za to razsvetljenje molimo, molimo goreče in stanovitno pred tabernakelnom, posebno pri sv. maši po povzdigovanju; zatekajmo se k prečisti Devici Mariji, naj nam pri otrocih, pri mladini pomaga, da jo obvarujemo v zvestobi do Jezusa, obvarujemo v nedolžnem, čistem življenju.

4. Casus solvendus.

Gospodje kaplani so se prizadevali dan »casus« rešiti na temelju načel de cooperatione ad malum. Mnogi so se prav dobro poslužili moralke P. Noldina.

Iz vseh razgovorov naj omenim dve točki.

a) Povpraševalo se je, da li je »Narod« naravnost prepovedan, kateri listi so še prepovedani ne le iure naturali, ampak tudi lege positiva ecclesiastica. Želelo se je znati, kako naj postopa izpovednik. Na dveh krajih se je trdilo, da je škof gostilničarjem dovolil »Narod« držati.

Na vsa ta vprašanja imate že razne in jasne odgovore. Poglejte »Škofijski List« l. 1899, str. 106, kjer se štirje listi imenujejo in se kratko dokazuje, da so lege naturali prepovedani. V »Škofijskem Listu« l. 1900, str. 29, se odgovarja na vprašanje »quomodo agendum cum lectoribus foliorum prohibitorum«. — V »Škofijskem Listu« l. 1902, str. 59, 60, me je neki poseben slučaj nagnil, da sem omenil konstitucijo »officiorum et munerum« sv. Očeta Leona XIII. in pokazal, da je »Narod« in da so njemu slični listi prepovedani tudi iure ecclesiastico positivo. — V **sinodi l. 1903 sem nalašč obsežno govoril »de prohibitione librorum«** (Synodus str. 106—114 incl.). Tu se govori »de prohibitione lege naturali« (str. 106, 107), onda »de prohibitione lege positiva« (str. 107—113), kjer se razpravlja o grehu onih, ki to zapoved prelomijo in onda o najvažnejših točkah konstitucije »officiorum et munerum«, kjer se tudi o časopisih »qui religionem et bonos mores data opera impetunt« pove, »quod non solum iure naturali, sed etiam ecclesiastico iure proscripti habeantur« (str. 112); za tem slede »Monita« (str. 113), kako naj duhovni pastirji postopajo in kako naj se obnašajo gostilničarji, da ne bodo grešili (str. 114). — V »Škofijskem Listu« l. 1904 se pa na str. 126 čita, »kako naj se ob smrtni uri postopa z osebo, ki »Narod« bere«.

Kaj ne, navodil je dovolj — toda **pozabijo se**. Pa, ko bi se bili vsaj na **sinodo** spomnili in dotične točke pregledali! Iz tega pa tudi lahko sklepate, da je prepovedan »Narod« in so prepovedani sploh vsi liberalni listi: »Gorenjec«, »Naš List«, »Notranjec« itd., vsaj vsi po svojem duhu in svoji smeri, akoravne ne zmeraj naravnost, izpodkopujejo vero in kar je ž njo v zvezi.

Ni pa res, da sem dovolil krčmarjem »Narod« imeti. Spomnim se **enega edinega**, ki me je prosil in so pri njem pogoji, ki so opisani v naši sinodi (Synodus str. 114, števil. 167), kakor jih priznani moralisti zahtevajo.

b) Govorilo se je o **plesu**. Nekateri so menili, naj se prepoved plesa o »cerkvenem žegnanju« strogo ne izpeljuje; drugod so menili, da ples ni ravno posebno nevaren in nekje se je celo trdilo, da se v Ljubijani ples dovoljuje.

O nevarnosti plesa prav lepo govori P. Dosenbach S. J. v knjižici »die schönste Tugend« (str. 92—

131). Dokazuje, kako so plese obsojali celo pogani, kako jih je vedno obsojala sveta cerkev in onda razlaga stavek:

»Der **Tanz ist** in sich und wegen der ihn begleitenden Umstände für die Tugend der **Reinheit gefährlich**« (str. 100).

Onda dokazuje in piše:

»Tatsache ist, dass der Tanz für eine der beliebtesten Vergnügungen gilt, und dass mit dem Tanze selbst der Reiz dazu wächst und sich zu wahrer Leidenschaft steigern kann. Daraus folgt, dass im Tanze etwas sein muss, wodurch er sich von den übrigen Vergnügungsarten unterscheidet. Was ist denn dieses unterscheidende Etwas? Zieht man in Betracht, dass Sinnengenuss die vorherrschende Richtung unserer Zeit ist, so wird man zur Annahme berechtigt, dieses Etwas, welches den Tanz so besonders anziehend macht, sei ein **sinnlicher Reiz, eine sinnliche Befriedigung**. Und in der Tat, was erblicken wir beim Tanz? Eine Rundbewegung **zweier Personen verschiedenen Geschlechtes in unmittelbarer, vertrautester Annäherung**. Dadurch unterscheidet sich der Tanz von den anderen Ergötzungen und erlangt so seinen besonderen Reiz... Also das Vergnügen, der Reiz, die Lust, kurz was den Tanz zu dem macht, was er wirklich ist und was man dabei sucht, wird diese unmittelbare, vertraute Annäherung, diese Zuneigung sein. Nun **folgt aber eben daraus die Gefahr des Tanzes**. Ein solcher vertrauter Verkehr ist an und für sich angetan, im Menschen, besonders in der Jugend, die **Sinnlichkeit** zu reizen. Den Beweis dafür gibt einem jeden sein eigenes Gefühl...«

Počutnost se torej vzbuja! Razgreje se kri, slišijo se nesramne besede, gode se nespodobni dotikljaji, pleše se strastno po več ur: vprašaj v sveti uri pred Bogom plesavko in plesavca: ali nisi bil poln nečistih misli, poln nečistih občutkov? Ali ni bilo nespodobnih dotiklajev, vsaj poizkusi od strasnih mladeničev, ki na ples prihajajo telesnega uživanja iskat? In onda spomini na ples! Zopet vse telo razburjeno, hudi občutki in morda masturbacija!

Toda odgovoril boš, **na nekaterih krajih naše škofije takih izkušnjav in občutkov ni**. Vprašam, ali si stvar prav in primerno preiskoval? Morda se plesavec in plesavka tega še ne zavedata: toda vprašaj po tem danes, poprašaj prihodnjič in kmalu boš čul drugačen odgovor.

Ta ugovor se omenja tudi pri Dosenbachu. On pravi, tožijo nekateri ljudje, ako se opisujejo nevarnosti plesa, »arglosen Seelen werde dadurch ihr guter Glaube benommen und erst Gefahr bereitet«.

Dosenbach dobro odgovori:

»Dieser gute Glaube ist gewöhnlich nur ein falsches Gewissen und traurige Selbsttäuschung, darum schon wäre er sehr häufig von kurzer Dauer. Wie viele, ja vielleicht die meisten jungen Leute, die sich in **aller Arglosigkeit dem Tanzvergnügen nahen, werden von dessen Gefahren schon wirklich verschlungen, bevor sie diese nur recht kennen!** Jene Unwissenheit und Unbefangenheit, welche im Tanze keine Gefahr erblickt, muss sehr bald schwinden. Gewiss empfiehlt es sich deshalb, Jünglinge und Jungfrauen bei Zeiten zu mahnen. Oder soll man zuwarten, bis die unbedachtsame Jugend durch eigene traurige Erfahrung das böse kennen lernt und dabei nur zu leicht die Seele befleckt? ...«

Kdor je spreten izpovednik, o vseh teh nevarnostih izpovedanca prav lahko iz njegove izkušnje prepriča; **pri nepokvarjenih je ravno to spoznanje najbolje sredstvo, da se začnejo plesa bati in ogibati**.

Grešnost plesa se pa sedaj presoja, po večjem ali manjšem vplivu na vzbujanje nečistih počutkov in na večjo ali manjšo nevarnost vanje privoliti. Ker je pri družinskih plesih, pri elitnih plesih ta nevarnost manjša, zato se taki tolerirajo, vendar ako trajajo celo noč, zraven pitje, godba, razgreta kri, morda manj sramežljiv kroj obleke: ali ni nevarnost skrajna? ... Gotova je pa skrajna nevarnost pri plesih po krčmah, po posameznih hišah, kamor ima pristop vsakdo, pristop tudi razuzdan mladenič, razuzdano dekle, zaljubljeni pari...: in pa skrajna nevarnost je že sama po sebi smrten greh. — **Plesi na ženitbah** niso nič manj nevarni, ako ne še bolj, ko marsikateri drugi: ako se pleše celo noč, pa še drugo noč in pridejo izpridenci zraven! Radi ženitbenih navad, ker je za sorodnike in prijatelje poseben razlog, bi se moglo tudi poštenemu dekletu ali fantu dovoliti, da se udeležita plesa malo časa, ne preveč, ne pozno v noč, in potem se mora iti domov.

Sploh naj velja pravilo: na plese po gostilnah, po raznih kotih, kamor sme priti vsakdo, se ne dovoli nikoli; ako je kaka ženitba ali druga posebna prireditve, more se dovoliti le za malo časa. Toda dotični naj se pripravi na notranje nevarnosti, naj moli in prosi za pomoč, da jim ne privoli. Tudi za mesto, ne samo za sela velja pravilo: **pleši malo-kedaj, samo kadar si nekako prisiljen, pleši malo časa, ne pojdi na ples iz strasti!** Kdor pleše pogostokrat, dolgo časa in hodi na plese iz strasti, je izgubljen.

To je istinit in nepobiten nauk o plesih. Zato se pa tudi nikdar ni dovolil, se tudi dovoliti ne more, ampak se more le včasih, v posebnih prilikah, le tolerirati. V Ljubljani se more omejevati, odstraniti se pa ne more, saj je gostilničarjev in tudi vsako-

vrstnih ljudi, ki se za cerkev in za njene prepovedi ne menijo. Store pa duhovni pastirji tudi v Ljubljani kar morejo zoper ples in sem tudi jaz lani zadnji dan leta pri tem slovesnem trenutku zoper plese pridigoval.

Toliko o točkah na letošnjih pastoralnih konferencah. Upam, da so bile močno koristne razprave na konferencah in da bo tudi koristilo moje iz srca zajeto pretresavanje dotičnih tvarin, ki sem ga dragim svojim sopastirjem sedaj podal.

V Ljubljani, na praznik sv. Nikolaja 1906.

† Anton Bonaventura
škof.

II.

Sedaj naj se pa še o vsaki točki po en elaborat ponatisne. Iz dobrih sem si one izbral, kateri so se mi dozdevali najbolj zanimivi in primerni.

I. O izobraževalnih društvih.

V katerih župnijah naše dekanije so izobraževalna ali vsaj bralna društva že ustanovljena? Kje bi bilo potrebno ali vsaj koristno jih še ustanoviti? Kako uspevajo?

Človek je po svoji naravi družabno bitje (animal sociale). Iz družbe je vzrastel, v družbi živi, za družbo dela, brez družbe sploh skoraj biti ne more. Najmanjša, najpopolnejša in najnujnejša družba pa je zakonska družba, kjer se družita mož in žena, da skrbita za rojstvo, vzrejo, vzgojo otrok in za medsebojno pomoč. Iz te najmanjše družbe stopi človek v dve največji družbi, ki sta tudi nujni in popolni v gotovem oziru — jaz mislim na cerkev in državo. Poleg teh treh nujnih družb pa se ustanavljajo zlasti dandanes v prav obilnem številu druge bolj ali manj potrebne družbe na gospodarskem, znanstvenem, umetnostnem in verskem polju. Vsaka družba je potemtakem zveza več (ali vsaj dveh) ljudi, različnih med seboj v tem smislu, da ima lahko vsak različno opravilo in različen namen, da pa vsi po neki notranji sili delujejo v skupni blagor.

Po tem uvodu preidimo h konferenčnemu vprašanju o izobraževalnih in bralnih društvih, ki so v današnjem času prav posebno važna, ker vpoštevajo verski in moralni moment ter skrbijo tako za pravo ljudsko izobrazbo.

I.

V katerih župnijah naše dekanije so izobraževalna ali vsaj bralna društva že ustanovljena?

Predno odgovorimo na to vprašanje, se nam zdi važno, obrazložiti načelno vprašanje: duhovnik

in društva. Zdi se mi, da imamo v tem pogledu razločevati dve struji: starejšo in mlajšo. Starejši večinoma mirni služabniki oltarja so mnenja, duhovnik naj se oklepa le bolj oltarja, naj stoji nad duhom časa, ker oznanja večne resnice, ki so danes in jutri vedno iste. Iz teh ozirov naj ne stopa na čelo kake politične stranke, ki tako rada menjava svojo barvo. In marsikdo je bil svoje mlajše dni zelo vnet za politično in društveno gibanje, toda zavedajoč se, da je pri nas duhovščina že od nekdaj v prvih vrstah orala ledino društvenega gibanja in sejala že to seme, katerega sadove sedaj prav pogosto žanjejo nasprotniki, zavedajoč se vsega tega je prišel marsikdo glede društev, ki nimajo izrečno cerkvenega značaja, do zelo pesimistiških nazorov. Iz teh ozirov neče v svoji fari ustanoviti nobenega društva.

Istina je to. Toda razna društva, n. pr. čitalnice, so morale nujno priti v roke nasprotnikov, ker so vpoštevale v prvi vrsti narodni moment in so bila preveč indiferentna glede verskega in moralnega momenta.

Mlajši večinoma vneti advokatje oltarja so mnenja, duhovnik naj gre ven iz zakristije in naj stopi na čelo »Slovenske Ljudske Stranke«, in naj stoji tako dolgo na čelu, dokler si po izobraževalnih društvih ne vzgoji zanesljivih katoliških lajikov. Mlajši, prišedši iz nove šole, so prišli do spoznanja, da je po vesoljnem, naobraženem svetu po Evropi boj med dvojnimi svetovnim naziranjem, katerih prvo ima namen, ozdraviti sedanjo bolno človeško družbo, drugo pa jo umoriti in potem pričeti zgodovino z novo štetvijo. Vsled tega so mnenja, da se tudi naš slovenski narod ne more ogniti temu velikemu gibanju. Zato gredo z neko občudovanja vredno vztrajnostjo proti svojemu cilju. Zato tudi vidimo v naši dekaniji, da so v onih farah, ki imajo duhovne pomočnike, izobraževalna in bralna društva po večini že ustanovljena in da tudi nekateri starejši samostojni dušni pastirji niso hoteli zaostati, tako da lahko rečemo, da na društvenem polju — kakor je razvidno iz društvenega koledarčka — naša dekanija ni med zadnjimi v škofiji: »Izobraževalno in zabavno društvo »Kranj«, Slovensko katoliško izobraževalno društvo sv. Jožefa v Trziču«, »Katoliško slovensko izobraževalno društvo v Št. Jurju pri Kranju«, »Katoliško slovensko izobraževalno društvo v Predvoru«, »Katoliško slovensko izobraževalno društvo v Šmartnem pri Kranju«, »Katoliško izobraževalno društvo v Križih pri Trziču«, »Katoliško slovensko izobraževalno društvo v Oiševku pri Kranju«, »Bralno društvo v Naklem pri Kranju«, »Slovensko katoliško izobraževalno društvo v Voklem«,

II.

Kje bi bilo potrebno ali vsaj koristno jih še ustanoviti?

Drugi slovenski katoliški shod je sprejel resolucijo, naj se po posameznih župnijah osnujejo. Istina je, da so izobraževalna društva potrebna, živo potrebna v vsaki fari, kjer sploh nobenega društva še ni, ne samo iz vzgojeslovnega, temveč tudi iz družabnega stališča v obče. V fari, kjer nobenega društva ni, tam vse spi. Dušni pastir mora pričeti sam iz svoje inicijative. Ako meni, da nima zato sposobnosti, naj vsaj dovoli svojemu sosеду, da on prične in mu na roko gre.

Sicer pa bodi rečeno: domači dušni pastir, ako pa on ne, njegov pomočnik, bodi duša društvenemu pričetku in življenju. Krog sebe pa naj zbira sposobne, nadarjene može in mladeniče, ki imajo veselje in zmožnost za plemenito delo prave ljudske naobrazbe, dobi od vlade dovoljenje, poišče primerno sobano in jo zalaga najprvo s svojimi časopisi in poskrbi semtertja za kako predavanje. S tem je pričetek storjen. Bistven del, posebno v začetku, mora biti pogostna predavanja, da se v ljudeh vzbudi smisel za društvo in veselje do čitanja. Koliko bere duhovnik tekom tedna, kar na leci ne more porabiti. Ako si take stvari zapomni, ali jih vsaj zaznamuje, ne bo za predavanja nikdar v zadregi. Predmeti iz domače, cerkvene, svetovne zgodovine, iz zemljepisja, prirodoslovja, zvezdoznanstva, sociologije, potopisi, nove iznajdbe, ugovori zoper vero, skupno branje iz »Zgodb sv. pisma«, ki jih izda družba svetega Mohorja, itd. so gotovo prav hvaležna predavanja. A da se predavatelji menjajo, povabijo se naj sosednji gospodje, domači laiki in bogoslovci. Polagoma se preskrbi za knjižnico, čebelico, vpeljejo se abstinentni krožki itd.

Zabava bodi članom le postranska stvar. Petje vleče mladino, pri predstavah se člani poučujejo o vnanji izobrazbi, predstave so društvu vir materijelnih dohodkov.

Summa summarum: Umestno bi bilo, ako bi se osnoval dekanijski odbor, v katerem bi sedeli ljudje misijonskega duha, ki bi hodili po naši dekaniji od severa do juga in od vzhoda do zahoda ter skrbeli za predavanja.

III.

Kako uspevajo?

Kakršen odbor — tako društvo.

Kakršno društvo — taki uspehi.

Odbor mora biti duša celemu društvu. Ako odbor ni agilen in vedno spi, ali ni čudo, da tudi društvo spi? Odbor mora biti sluga celemu društvu in

zato vpoštevati željo vsakega posameznega družabnika, le tedaj je pričakovati, da se bo društvo ugodno razvijalo.

Marsikdo bi utegnil ugovarjati: »Jaz bi že ustanovil kako društvo, ako bi bilo kaj uspeha.«

R. Ako bi vsakdo pričakoval takoj vidnih uspehov, potem bi se na celem svetu nikdar ne ustanovilo nobeno društvo. Vidni uspehi se nikjer ne kažejo takoj, temveč šele tekom časa, ako odbor vestno izvršuje svojo nalogo.

Marsikdo bi utegnil ugovarjati: »Jaz bi že ustanovil kako društvo, ako bi vsled tega ne nastalo sovraštvo v fari, kar se tako rado dogaja.«

R. Res so v tej ali drugi fari razmere take, da se domačemu dušnemu postirju ne zdi umestno, pričeti s kakim društvom, toda ako je domači dušni pastir osebnost, ki ima v sebi privlačne sile, bodo resnični ali navidezni nasprotniki društva kmalu utihnili, spoznavši blagodejni društveni namen.

Radi društva ne nastajajo nasprotstva, temveč le radi društvenikov, ako jim nedostaja družabnih lastnostij.

Uspehi izobraževalnih in bralnih društev torej danes še niso vidni, pač pa se bodo gotovo pokazali tekom časa, ako bodo društveni odbori vestno izvrševali svojo nalogo.

Duhovski stan se pogosto primerja vojaškemu stanu. Po vsej pravici! V vojaštvu vidimo razne oddelke: bojevnike na trdnjavah, ulance, pionirje, domobrance itd., vendar imajo skupno postavo, da morajo iti skupno v boj za svojega vladarja. Tudi v duhovstvu imamo razne oddelke: Nekateri se odlikujejo kot ascetje, spovedniki, propovedniki, kot pisatelji, politiki, diplomatje itd. Tudi za vodstvo izobraževalnih in bralnih društev nima vsakdo enakih zmožnosti. V vsi imamo isti poklic: z duhovnim orožjem braniti katoliško cerkev, skrbeti za njeno čast, slavo in napredek in za izobrazbo našega ljudstva.

In necesariis unitas,
in dubiis libertas,
in omnibus autem charitas.

V bistvenih stvareh mora vladati edinost. v nebistvenih svoboda, v vseh pa ljubezen.

In te ljubezni, katero je želel naš Odrešenik pripeti na prsi slehernega svojega učneca kot društveni znak, te ljubezni v duhovstvu pogosto primanjkuje. Vsled tega se pogosto porajajo medsebojno nezaupanje, zavist in druge neduhteče cvetke v duhovnem življenju, vsled tega tudi vse naše delovanje pogosto ne najde zaželenega uspeha.

Vedno bolj težavno in naporno postaja delovanje v dušnem pastirstvu in marsikdo zre z mračnim očesom temne oblake, ki se zbirajo nad našimi glavami. In morda ravno ta pogled zamori marsikomu veselje za društveno delovanje. Zato pa bodi naše geslo:

Trdno dajmo se skleniti,
sloga pravo moč rodi;
vse lahko nam bo storiti,
ako združimo moči.
Brate vodi vez edina
tja do cilja enega!

Franc Pavšič.

2. *Quaenam sunt causae masturbationis in iuvenibus, quoniam remedia efficaciac suadenda ab educatoribus, praeprimis a confessariis?*

Kako lep je čist rod! Njegov spomin je večni. Bogu in ljudem dopade nedolžni mladenič. Pa ah, kako malo je mladeničev, ki bi s čistim srcem in čistim telesom služili trikrat svetemu Bogu! Strašna kuga nečistosti razjeda našo mladino; kuga, ki tira telo v prezgodnji grob, dušo pa v večno pogubljenje.

Koliko mladeničev je podobno cvetici, ki se je komaj pričela razvijati, pa že vene in umira! Skrivna bolezen jo razjeda. Črv gloje na korenini, ki jemlje cvetici moč in svežost. Taka skrivna bolezen, tak uničujoč črv, ki jemlje mladeničem moč telesa, svežost duha, krepost volje, mir vesti — je samooskrumba »masturbatio«.

Dušnemu pastirju, ki ima kot zdravnik v spovednici težko nalogo, napravljajo ti reveži največje skrbi in bridkosti. Skrbi, ker vé, kako težko je spreobrnjenje takega; bridkosti, ker vidi strašni prepad dušne in telesne smrti.

Zato se bode pač vsak apostolski dušni pastir, goreč ljubitelj neumrjočih duš, z gorko ljubeznijo usmiljenja zavzel za naše nesrečne mladeniče, ki naj bodo cvet in up naroda.

Kot moder zdravnik — iskal bo na preje vzroke te pregrehe, pa tudi rabil primerne pripomočke, da obvaruje mladino pred to strašno kugo.

Quaenam sunt ergo causae masturbationis in iuvenibus?

1. Modri Stvarnik je dal človeški naravi spolno nagnjenje za ohranitev človeškega rodu. V letih »pubertatis« se naravno ta instinkt pomnoži, v zakonu vzadosti. Izven zakona pa narava, po spričevanju zdravnikov, dotične moči porabi za razvoj človeškega telesa, katere moči pa najbolje vplivajo na ves človeški organizem. Zato je tisti modri Stvar-

nik zažugal najhujše kazni tistemu, ki moti in razdira ta naravni red, ter tako uničuje dušo in telo.

2. Ta naravni instinkt sicer mladeniča napeljuje, nikdar pa ne sili k samooskrumbi. Torej so vsi tozadevni izgovori prazni. Krivda tiči vse drugje.

Prvi vzrok je slaba vzgoja. Otrok, od starišev zanemarjen, ali celo z slabimi vzgledi pohujšan — bode kmalu podoben vulkanu, iz katerega sili lava nečistosti. Ker se ni nikdar vabil v kreposti in zatajevanju, postane kmalu žrtev masturbationis. Po navadi se to godi kaj rado pri nezakonskih, katerih vzgoja je največkrat zelo zanemarijena.

3. V letih pubertatis se množi nagnjenje do drugega spola. To nagnjenje pa je treba krotiti. Prefamiliarno obnašanje in občevanje z dekleti gotovo škoduje.

4. Pri takem občevanju pride kaj rado do nespodobnih besedi in zapeljivih pogledov. Vse to omadežuje domišljijo, ki v samotni vnovič vse obnavlja in živo slika. Vse to pa silno vnema pohotnost in sili k samooskrumbi.

5. Tu igrajo žalostno vlogo posebno plesi. Saj so na plesiščih vsi pogoji, ki silijo k nečistosti. Občevanje z razbrzdanimi dekleti, nespodobnost v obleki, pijača, razgretost telesa, razburjenost živcev — vse to podžiga ogenj nečistosti. Na plesišču, na poti domov, doma — sama nečistost, polno samooskrumbe.

6. Pohušljive igre in predstave, kar se godi posebno po mestih. Tu so izpostavljeni zlasti naši dijaki hudim poskušnjam, katerim malokdo zmogovalno klubuje. — Tudi na deželi se v zadnjih časih mnogo igra in predstavlja. Ne rečem, da so te igre pohušljive, a mnogokrat je v pisanem šopku skrita kača, ki smrtno rani nedolžnost. To velja zlasti o igrah, kjer fantje in dekleta skupno nastopajo, ter je igra ljubimske vsebine. V tem oziru ne bodimo premehki.

7. Kar igre povzročé, to pa doma češče pomnože nespodobne slike in branje nenravnih knjiž in spisov. Mladina rada bere, zlasti rada sega po skrivnostnem, nenravnem berilu. So judovske firme, ki za nekaj vinarjev prodajajo najhujši strup samooskrumbe. Že sami napisi vlečejo. Po eni knjigi jih lahko pade ne le eden, ampak 10, 20, 100. To velja zlasti pri dijaštvu. Koliko je med temi bravci še npravno zdravih? Odgovor na to vprašanje sili solze v oko.

8. Slabi knjiž je podobna slaba tovarišija, spri-den prijatelj. Pregovor pravi: Jedna garjeva ovca vso čredo okuži. Isto lahko trdimo: Jeden razbrzdan mladenič pohujša vse, ki ž njim prijazno in zaupno občujejo. Govoriti o vsem, kaj se godi na paši med

kmetskimi otroki, doma med mestnimi, v zavodih med učenci — temu se ustavlja pero.

9. Slabi tovarišiji podobni so tudi slabi mojstri in brezbrizne dijaške gospodinje. Nekaterim je učenec le za rabo, ali da vleče denar, za nrvnost njegovo se ne briga. Ta pušča vse vprek popolnoma pokvarjene pomočnike in neuke vajence; ona jih zapira v zaduhle prostore, slabo hrani in spravlja po dva v jedno postelj. V takem ozračju cvetka začne hirati; kakor tat se priplazi strupeni gad, okužen tovariš ali kaka druga priložnost, ki mu vkrade nedolžnost duše in telesa.

10. Dobra pomočnica pri tem je lenoba, ki je mati vseh pregreh. Lenuh ima največ izkušnjav in to zlasti nečistih. Domišljija ima čas in prostor za nenravne podobe. To vse pa draži živce in telo, kar naravno vodi v samooskrumbe. Telo lenuhovo je ponavadi tudi preslabotno, da bi se moglo ustavljati vsem močnejšim napadom. Lenoba je vedna bolezen.

11. Veliko zlo sedanje dobe je neizmerno uživanje opojnih pijač. Zlasti naši mladeniči so vdani strupenemu žganjepitiu. V pijanosti pa je nečistost. Mladenič pijanec in nečistnik sta ponavadi istovetna pojma. Kraji, kjer se veliko povžije alkohola, so ob enem Sodoma in Gomora za nenravnost. A najžalostnejše pri tem je, da alkohol vpliva tudi na generacijo. Potomstvo degenerira. Čim slabotnej pa je rod, tem težje se ustavlja napadom pohotnosti in samooskrumbe.

12. Razven teh dveh vzrokov so tudi nekateri poklici, ki zelo pospešujejo masturbacijo. To so zlasti oni poklici, ki zahtevajo mnogo sedenja in ovirajo gibanje v svežem zraku, kar vse zelo slabo vpliva na organizem in draži pohotnost. Taki poklici so n. pr.: črevljarji, krojači, dijaki. Zato se bo pri ozdravljanju treba na te še posebno ozirati.

Številne so nevarnosti in priložnosti, ki speljujejo naše mladeniče v propast. Iz tega pa nujno sledi za dobrega dušnega pastirja: quaenam remedia efficacia adhibenda sunt ab educatoribus, praeprimis a confessariis?

Star pregovor pravi: Klin s klinom. Slaba formacija zahteva reformacije. Vzrokom nečiste bolezni treba je proti postaviti primerna protizdravila.

Te pripomočke hočemo razdeliti v dve vrsti: naravne in nadnaravne. Naravne bodo v prvi vrsti rabili odgojitelji, nadnaravne pa spovedniki.

Naravni pripomočki:

1. Podlaga je dobra vzgoja. Dobra vzgoja pa je umetnost, kateri se mora človek priučiti.

2. Zato nastopa sveta dolžnost za dušne pastirje, da v tem oziru vestno vrše svojo nalogo pri

poduku mater. — Na dobri, zdravi podlagi bo mlado drevesce lepo rastle.

3. Ko pa dete odraste, zapihajo razni vetrovi, ki mu skušajo zlomiti zdravo deblo. Tu je treba mlado srce privezati na močno oporo, kol, s katerim v zvezi lahko kliubuje vsem nevarnostim.

4. Taka opora je šola. A ker sedanja šola s svojim učiteljstvom po navadi ne zadosti prvemu namenu šole: zdrava krščanska vzgoja, — je v šoli edina opora otrokova dober katehet.

5. Veronauk podaja katehetu vsa sredstva, s katerimi si lahko pridobi in poplemeni srca otrok. Skuša naj si pridobiti zaupanje pri dečkih, a njegovo očetovsko oko naj čuje skrbno nad njimi.

6. Prvo in najboljše sredstvo, lahko trdim, je katehetovo delovanje v šoli, njegova čuječnost zunaj šole, zlasti pa dobra priprava na prejem sv. zakramentov.

Največjim nevarnostim pa je izpostavljen mladenič, kadar pride izpod šolskega nadzorstva kateheta in učitelja. Doba od 15. do 20. leta je doba preskušnje.

Sedaj ne smejo biti prepuščeni mladeniči samim sebi.

7. Pridobiti jih je treba v »Marijino družbo« ali v

8. »Izobraževalno društvo«. Zato naj se osnuje v vsaki župniji »Marijina družba za mladeniče« ali pa »Izobraževalno društvo«. Dokazovati pomen teh društev, bi me predaleč zavedlo, pa tudi ni namen našega vprašanja. Gotovo je, da dobi mladenič v teh društvih zveste prijatelje, ki mu bodo v spodbudo in vzgled, nikdar pa ne v pohujšanje. In kar je zelo važno, ostane še vedno v dotiki s svojim duhovnim vodnikom.

9. V »Društvih« ali pa tudi zunaj društev pa naj se nudi mladeničem dobro berilo. Dobra knjiga je najboljši prijatelj. Prirede naj se v ta namen farne, oziroma ljudske knjižnice.

10. Našim pisateljem pa naj se priporoča, da bi se v svojem pisateljevanju bolj ozirali na naše mladeniče. Pač imamo mnogo detinskih spisov, del primernih individualnosti mladeničev nimamo. Kdor ima spretnost pisateljevanja, zastavi naj svoje pero na tem polju. Narod mu bode hvaležen.

11. Skrbi naj se tudi, zlasti po mestih, za primerno telesno razvedrilo. Mladenič se hoče ponašati tudi pred svetom. Speljimo to samoljubje v pravi tok, mladenič bode ohranil čistost telesa, svežost duha in mir vesti. Tu so na mestu telovadna društva. Telovadba že sama na sebi krepi telo, a vpliva tudi ugodno na duha. Skrbi naj se le za dobro vodstvo in

telovadba bode kmalu pokazala svoje blagodejne sadove.

12. Varuje naj se mladina brezdelnosti, lenobe. Postopači naj se brezobzirno zatirajo. Delavnost je varhinja pred skušnjavami, krepko zdravilo proti samooskrumbi. Misli in srce med dnevom večkrat pri Bogu, roke pa pridno pri delu, je najmočnejša obramba proti nečistosti.

13. Napeljuje naj se mladeniči k zmernosti, najbolje pa k popolni abstinenči. Abstinenčno gibanje naj se zato po moči podpira. Bog varuj o abstinentih prezirljivo govoriti, zlasti vpričo mladeničev.

Abstinenti so junaki, vse časti in hvale vredni. Kadar se bo reklo, da je naše ljudstvo trezno, tudi ne bo več toliko samooskrumbe.

14. Glede nevarnosti, ki so v zvezi z nekaterimi poklici, naj se pred vsem gleda na to, kakim mojstrom ali gospodinjam pridejo v roke naši vajenci in diaki. Z dobrim svetom naj tu stoji na strani duhovnik vzgojiteljem. Dijakom naj se gleda na prste, kaj berejo, v kakšne lokale zahajajo. Višjegimnazijcem bi se lahko tudi razložili strašni nasledki masturbationis.

15. Dosedaj naštetih pripomočki so le boli naravnih, ki naj jih rabi o vzgojitelji, svetujejo pa lahko tudi spovedniki. Sv. vera pa nam ponuja tudi najkrepkejše nadnaravne pripomočke. In ti so:

a) Vedna čuječnost in misel na pričujočnost božjo. Bog te vidi povsod in tvoj angel te spremlja na vseh tvojih potih. Vpričo tako svete družbe se pač nihče ne bo upal storiti kaj nečistega.

b) Imej sveti strah in spoštovanje do samega sebe. Tvoje telo je tempelj sv. Duha. Udje so Bogu posvečeni.

c) S tem telesom, sicer poveličanim, boš gledal svojega Boga. Vedi pa, da nič nečistega ne poide v nebeško kraljestvo. Kdor skruni svoje telo, umori tudi svojo dušo.

d) Skušnjavi se takoj ustavi. Če sedi ali ležiš, pa čutiš nevarnost pollutionis, vstani hitro; spomni se na Boga in zaupno pokliči Jezusa in Marijo na pomoč.

e) Nosi pri sebi vedno škapulir ali svetinjico Matere Božje. V skušnjavi ju poljubi.

f) Misli pogostokrat na štiri poslednje reči. Vedi, da lahko vsak trenutek umrieš. Bog te lahko pokliče v grehu masturbationis pred sodbo. Čaka te potem večno pogubljenje.

g) Zato moli vsak dan zjutraj in zvečer za ohranjenje čistosti.

h) Takemu mladeniču naj se nalaga kot zdravilo pokora od ene spovedi do druge.

i) Skrbi naj se, da prejme pogostoma sv. zakramente. To je nujno potrebno za popljšanje. Če

zapazi spovednik voljo in tudi uspehe popljšanja, naj ima ž njim usmiljenje. Daje naj mu srčnost in zaupanje v božjo pomoč. Takj grešniki so itak po navadi malodušni in obupani nad seboj.

j) Odločno pa se mora zahtevati od takih mladeničev, da hodijo k pridigam. Mladenič, ki opušča pridige, se bode težko popljšal.

Sploh pa stori dušni pastir, kar je v njegovih močeh, da obvaruje ali reši naše mladeniče te gnusne rak-rane. Hvaležni mu bodo rešeni, udani obvarovani; v plačilo za trud pa bode Ljubitelj nedolžnosti dal krono večnega življenja.

Ivan Barle, kaplan v Kranju.

3. Ali se morejo uporabiti vzgojni nazori knjige: Th. Wilhelm »Das sexuelle Leben und seine Bewertung in der Erziehung der Kinder«, Donauwörth 1906 ?

Žalostno dejstvo sedanje moderne dobe je med drugim tudi velika moralna dekadenca mladine. Nemoralnost je vedno večja, pa tudi njo spremljajoče spolne, gnusne bolezni se vedno bolj širijo.

Eden izmed raznih vzrokov, kateri posebno pospešuje nemoralnost mladine, je po mnenju vzgojiteljev **napačna vzgoja mladine glede spolnega življenja in glede spolnih funkcij človeškega telesa.**

Tega mnenja je tudi pisateljica Th. Wilhelm, katera v gori navedeni knjigi dolži vzgojo, da ona je v prvi vrsti kriva propalosti mladine, ob enem pa ona sama podaja neka gotova vzgojna sredstva, s katerimi je mogoče mladino moralno dvigniti in ji razodeti vse skrivnosti spolnega življenja brez vsacega pohujšanja.

Nazori sami, katera ona nasvetuje v označeni knjižici, **so neka srednja pot med skrajnim materijalizmom**, kateri zahteva mladini odkriti prav vse spolno življenje in vsa spolna dejanja, in pa med strogim konservativizmom mladini vsa seksualna vprašanja popolnoma prikriti, češ, mladina je nedolžna toliko časa, dokler o vsem tem ničesar ne ve. Oba ekstrema sta napačna. Da je napačen materijalističen nazor, je jasno samo ob sebi. Kriv pa je tudi konservativni nazor vzgoje — ker **nevednost in nedolžnost** mladine sta dve popolnoma različni stvari. Mladina, predno spozna spolno razliko in spolno življenje, je telesno dostikrat že onečaščena in med seboj počenja že nemoralna dejanja; nasprotno pa je resnično, da radi tega, če mladina pride do pravega spoznanja seksualnih vprašanj, radi tega samega še ne izgubi nedolžnosti. Zato je napačno mnenje ljudi, ki imajo samo **nevedno mladino za nedolžno**. Nasprotno pa so nazori v **označeni knjigi splošno do-**

bri in uporabni, le način, **kako** jih uporabiti in **kdo** naj jih uporablja, je pa popolnoma **nepriporočljiv in ne bi se mogel uporabiti brez moralne škode**. Glavni nazori pisateljice so pa ti-le:

I. Vzgoja sama pametno in previdno pojasni mladini spolno razliko, povej ji vso resnico o postanku in o rojstvu otrokovem.

Veliko boljše je, da pridejo otroci do pravega spoznanja o spolnem življenju potom vzgoje, kar se lahko zgodi brez škode, kakor pa potom medsebojnega pohujšanja. V prvih otročjih letih je treba starišem in vzgojiteljem pred vsem skrbeti, da se v otrocih na razne načine ne vzbujata spolni nagon. Zato je potrebna previdnost glede obleke. Nadzorstvo glede naravnih potreb, pazljivost na spolne organe. Do 10. leta so splošno otroci spolno še toliko nerazviti, da je izključen vsak spolni nagon in spolno nagnjenje. Zato do te dobe ni potreba otrok spolno preveč ločiti. Ločitev v teh letih poveča samo njihovo radovednost. Skrbeti pa je vzgojiteljem, pred vsem starišem, za to, da si pridobe zaupanje pri otrocih, da jih bodo sami vprašali glede seksualnih vprašanj, in radi nezaupnosti do vzgojiteljev ne bodo čakali pojasnil pri družini, morda že popačenih tovariših. Zato je dolžnost starišev in vzgojiteljev, otroke previdno in modro opozarjati na spolni razloček in jim pojasniti postanek otrokov v materinem telesu in o njegovem rojstvu, katero je združeno z velikimi bolečinami, **nikdar naj pa ne**, razven v kakem prav posebnem izjemnem slučaju, **pojasnijo jim spolnega dejanja samega**. Pedagogično pa je popolnoma napačno, otrokom na vprašanja odgovarjati z lažjo; s tem si vzgojitelji izgube zaupanje pri otrocih in jim potem tudi v drugih stvareh ne zaupajo popolnoma.

Kdaj naj stariši in vzgojitelji mladini pojasnijo seksualna vprašanja?

Glavno načelo vsakega vzgojitelju bodi: **otrok ostani kolikor dolgo mogoče brez vsake slutnje**, da biva sploh kaj spolnega. Vzgojitelj skrbi, da ohrani otrok kolikor mogoče svojo lepo otroško poezijo, ko sliši o štorclji, ki otroke prinaša, o zajcih, božičnem drevesu, — nikar otroku brez potrebe razdirati tega njegovega nedolžnega veselja. To stanje trpi nekako do 6. ali 8. leta. V teh letih mora vzgojitelj posebno skrbeti, da vzbude v otroku **čut sramežljivosti** do lastnega telesa, pa tudi do drugih ljudi. Opozarjati ga je na to, kaj se spodobi, kaj ne; ko pa otrok nekoliko odraste, pove se mu tudi, da je vse nespodobno ob enem tudi greh proti Bogu samemu. Tedaj pa, **ko otrok sam začne** popraševati po tej ali oni spolni reči, tedaj šele nastopi dolžnost vzgojiteljev, mu na ta vprašanja resnično, pa tudi modro odgovarjati.

Preje pa nikakor ne gre, otrokom o tem govoriti. Ta doba v otroku nastopi ob času, ko se začne otrok umsko razvijati in se mu vzbudi nenasitljiva želja po znanju, navadno **med 8. in 10. letom**. Takrat vzgojitelj ne sme odgovarjati na otroška vprašanja z naivnimi odgovori o štorclji in z basnimi. In zopet ni otroku vsega povedati, ampak **polagoma** je otroka pripravljati do popolnega spoznanja in odgovoriti samo toliko, kolikor je zanj za tisto dobo nekako potrebno in primerno.

S tem, da stariši in vzgojitelji otrokom pametno odgovore na stavljena vprašanja, **zadovolje njihovo radovednost** in otroci ne poprašujejo po tem drugih. V teh letih se jim tudi lahko razodene spolna razlika in otroci v teh letih ostanejo veliko bolj hladnokrvni, kakor če to zvedo pozneje, ko so sami spolno bolj razviti.

V teh letih se otrokom tudi sme povedati, da se otroci pred rojstvom nahajajo v materinem telesu, da so sami tako slabotni in majhni, da bi sami ne mogli še živeti na svetu, in ko dovoij zrastejo, bodo prišli na svet. Dal pa jim je otroke Bog.

V teh letih otroci sami marsikaj sumljivega zapazijo tudi pri živalih, zapazijo piščeta, mlade pse, živali itd. Kje so bili preje? Pojasniti je otrokom razliko med živalskim stvarjenjem, pa med človeškim. O dejanju samem pa je v teh letih popolnoma molčati. To se sme pojasniti pozneje, ko so otroci že bolj odrasli, med 12. ali 14 letom ali tudi pozneje.

Kako naj se mladini pojasnijo spolna vprašanja?

V knjigi »Das sexuelle Leben« pravi pisateljica na strani 24., naj se v šoli skupno mladini pojasni spolna razlika in naravni poklic človekov.

To mnenje je popolnoma zavreči.

V ljudski šoli o tem govoriti je zelo nevarno. **Otroci so različni**, eni nevedni, drugi že otrovani in potem po končanem pouku začno drug drugemu razodevati svoja znanja in nastane nevarnost splošnega pohujšanja. Dalje je pa tudi zelo težko pri otrocih v šoli **vzdržati** po pouku **o tem potrebno resnobo**. Pri vsem tem pa tudi zelo veliko trpi sramežljivost, ko se javno govori o teh rečeh. **Zato šola nikakor ni mesto, da bi se o tem govorilo.**

Pač pa je potrebno vsakega otroka **posebej individualno** privedi do pametnega razumevanja spolnega življenja. Pri tem mora vzgojitelj skrbeti posebno za to, da se **zgolj čutno podlo in nizkotno pojmovanje spolnih zadev** onemogoči in skrbi zlasti za čistost duha. Če otrok sam opazi pri živalstvu kakšno spolno dejanje, se mu mora to pojasniti kot dokaz božje vsegamogočnosti in modrosti; ako bi pa otrok sam skušal primerjati dejanje med človekom

in živaljo, opozoriti ga je na prostovoljno in razumno delovanje človekovo. Z vso resnobo jim je treba povedati, da Bog sam hoče zakonsko življenje, ga je posvetil in Bog sam tudi vedno sodeluje pri ustvaritvi neumrljive duše. In zato, ker Bog sam sodeluje, smemo o tem govoriti le resnobno in s spoštovnjem. Takšno pojasnjevanje spolnih vprašanj more se gojiti res brez moralne škode za otroka in ga polagoma dovesti do spoznanja vsega spolnega življenja.

Skupno in v šoli naj se pa to pojasnjenje direktno nikdar ne zgodi. Tudi če morda vzgojitelj pod strogo kaznijo potem, ko je otrokom vse pojasnil, prepove nadalje o tem govoriti, to ne pomaga nič, ker prepovedan sad vedno bolj mika, kakor neprepovedano, in tako je podana otrokom prilika o tem med seboj se razgovarjati, in dana prilika k medsebojnemu pohujšanju.

Kdo naj otrokom pojasni seksualno vprašanje?

V prvi vrsti so poklicani stariši, zlasti mati. Stariši dajo otrokom življenje, oni so v prvi vrsti poklicani tudi skrbeti, da otrok sam spozna ne le razne predmete okrog sebe, ampak tudi svoje lastno telo in dušo in telesne in duševne funkcije. In ker imajo že po naravi otroci največje nagnjenje in zapanje do starišev, zato tudi stariši mladino o tem najlažje primerno pouče.

Še le v drugi vrsti so poklicani drugi vzgojitelji kot namestniki starišev otrokom to pojasniti. Toda vzgojitelji, zlasti učitelji in učiteljice zamorejo tudi storiti vedno samo **individualno, privatno** vsakemu posebej, ne pa skupno otrokom o tem razlagati.

Kaj pa duhovnik, ali naj on to tudi stori?

V šoli nikdar; pač pa nekoliko to lahko pojasni v spovednici, če se otroci spovedujejo sumljivih reči — v šoli pa zadostuje govoriti samo **negativno**, kaj otroci ne smejo storiti, kako se ne smejo vesti, pojasniti to, kar podaja katekizem sam.

Tudi v ponavljalni šoli naj duhovnik **direktno** o tem nikdar ne govori. Pač pa jim je tu govoriti o svetosti in božji naredbi zakramenta sv. zakona.

Veliko pa duhovnik koristi in veliko pripomore k pametnemu pojmovanju seksualnih funkcij, ako on zbira okrog sebe stariše, v prvi vrsti matere in mesto otrokom njim samim razloži, kako morajo one odgovarjati otrokom na seksualna vprašanja.

Posebno pri vsakoletnem štirikratnem napovedanem poduku za matere naj bi duhovnik nikdar ne pozabil jih opozoriti na pametna, rabna vzgojna sredstva in ista jim v poljudni obliki na raznih zgleidih pojasniti.

Martin Droic.

Casus.

Melchior caupo amplam habet tabernam, in qua cibum et potum — promiscue licita cum illicitis — subministrat hospitibus; potum etiam eis, quos praevidet se inebriaturos.

In taberna sua habet diversa folia mala et bona, etiam folia prohibita lege dioecesana, quae proponit publice omnibus; etiam domestici in eis legunt.

Exemplo aliorum cauponum impulsus aliquoties publicas instituit choreas, partim suo nomine, partim aliis auiam suam locando ad saltationes, quae saepe protrahuntur in seram noctem, plenae diversis incitantibus.

Parochus, videns ita fieri mala multa, urget et monet Melchiorem, ut folia mala amoveat, ut choreas tales in domo sua praetermittat; sed frustra.

Melchior enim diversas habet paratas excusationes; veluti quod etiam alii caupones ita agant, et quod deberet claudere tabernam suam, si media ista non adhiberet: et quod excessibus, in quantum facile potest, prospiciat.

Quaeritur:

1. Quando peccant caupones praebendo cibos vetitos, vel ministrando vinum?

2. Quomodo peccant caupones tenentes folia prohibita et ea hospitibus proponentes?

3. Suntne choreae licitae an illicitae: quomodo peccant ad choreas invitantes, vel domum suam locantes?

4. Quando et quomodo peccant musici ad choreas cooperando?

5. Quid sentiendum de modo agendi cauponis Melchioris, quid valent ejus excusationes?

6. Quomodo instruat parochus caupones et musicos in his rebus?

Quaeritur: 1. Quando peccant caupones praebendo cibos vetitos, vel ministrando vinum?

Respondeo ad 1. Caupones praebendo cibos vetitos hospitibus vel ministrando eis vinum multis modis possunt peccare.

a) Si ultro non petentibus hospitibus offerant cibos prohibitos, peccant caupones inductione in peccatum contra praecepta jejunii.

n. 1. *Licite tamen ministrant carnes diebus prohibitis petentibus, nam nimis durum esset singulos interrogare, num legitimam causam habeant.*

b) Si vero constat unum vel alium non esse excusatum, tunc, petenti dare carnes, esset cooperatio ad malum ipsius, qualis, etsi materialis tantum, esset illicita sine gravi causa cauponem excusante.

n. 2. Licite possunt rogantibus hospitibus enumerare cibos paratos licitos et prohibitos; similiter possunt mensam instruere cibis licitis et prohibitis, quando praevident, adfuturos esse hospites, qui cibos prohibitos petant. In casu, si probabiliter nullus venturus sit cibos esuriales quaerendo, possunt etiam licite solum cibos ex carne parare. Tenentur vero hospites apte monere, ipsos posse cibos esuriales accipere, et petentibus eos etiam ministrare.

Verum quidem est hoc modo caupones hospitibus dare occasionem peccandi, quod est peccatum scandalum; tamen non peccant necessario, cum liceat ex causa gravi ponere occasionem scandalum, dummodo res sit in se bona vel indifferens, quod in casu revera ita est. Praeterea hodie tam frequentes sunt dispensationes etiam generales et aliae causae legis obligationem solventes, ut raro constet, aliquem hospitem carnes illicitas petere.

c) Peccant caupones offerentes vinum eis, quos praevident exinde inebriandos, nam adest cooperatio ad malum illicita.

n. 1. Licite tamen ministrant hospitibus indiscriminatim confluentibus vinum ex sola causa lucri, etiamsi praevideant in confusio, aliquos eorum peccaturos esse ebrietate, maledictione etc. Nam vix possibile est in tabernis omnia talia mala impedire.

n. 2. Si vero in casu particulari vident aliquem in periculo ebrietatis, omnino gravior causa, v. gr. metus rixae, blasphemiae... cauponem excusare potest a peccato illicitae cooperationis.

2. Quomodo peccant caupones tenentes folia prohibita et ea hospitibus proponentes?

Respondeo ad 2. Omnes, qui folia mala emunt, peccant cooperatione (remota) ad malum, verum tamen possunt excusari a peccato quavis causa levi, si raro hoc faciunt; qui vero associati sunt (naročniki), hi propinque cooperantur ad malum, et pro materiali cooperatione gravem causam eos excusantem habere debent; v. gr. magna utilitas in suo negotio gerendo.

a) Omnes ergo caupones tenentes folia mala peccant (graviter), nisi excusentur tali causa gravi.

n. 1. Qui licite tenent folia mala cavere debent omnino a) periculum perversionis ipsis ex tali malo folio imminens; b) scandalum, quod domestici vel externi ex tali lectione sumere possunt.

b) Cauponibus sub gravi culpa prohibitum est folia prorsus mala, idest folia, quae fere semper christianae fidei et bonis moribus adversantur, hospitibus legenda proponere.

Causa excusans in hoc casu non datur.

n. 2. Folia non prorsus mala petentibus in loco separato praebere possunt, si alias notabile damnum pati deberent.

n. 3. Solum si experientia constat hospites fere omnes ea folia (non prorsus mala) petere eosque alias tabernam derelicturos esse, publice proponi possunt, modo simul etiam ephemerides bonae exponantur. Talis conditio misera in nostris urbibus majoribus existit.

Folia mala prohibita sunt primo a lege naturali, quae postulat, ut omne periculum peccandi vitemus. Periculum grave etiam sub culpa gravi vitandum est, periculum leve similiter sub culpa levi. Prohibitio ista legis naturae tam diu durat quam periculum peccandi; cessante tamen periculo omnino etiam prohibitio legis cessat.

Folia mala secundo prohibentur a lege ecclesiastica universalis (vide constitutionem pontificiam «Officiorum ac numerum»), et alicubi etiam per legem particularem provincialem vel dioecesanam. Leges ecclesiasticae respiciunt in hac re commune periculum perversionis fidelium; quomobrem obligant omnes fideles etiam in eo casu, si alicui homini hic et nunc ex lectione folii mali nullum periculum perversionis iminet; nisi causa satis gravis legentem folium tale a peccato transgressionis excusare potest. Huiusmodi leges ecclesiasticae sunt odiosae, proinde stricte interpretationis secundum sensum verborum. Nr. 21. citatae constitutionis prohibentur: diaria, folia et libelli periodici, qui religionem aut bonos mores data opera, idest frequenter et copiose res impias aut turpes tractando, impetunt.

Folia ista integra prohibentur, non solum in partibus malis; et prohibita sunt omnibus fidelibus etiam eis, qui ex lectione nullum damnum patiantur.

Ex justa causa possunt petere dispensationem, vel in casu particulari excusari a peccato.

Graviter peccant contra legem ecclesiasticam, qui eiusmodi foliis malis emendis associati sunt, et ii etiam, qui saepius in eis legunt, vel semel tantum sed notabilem partem malam, propter quam prohibita sunt.

3. Suntne choreae licitae an illicitae; quomodo peccant ad choreas invitantes, vel domum suam locantes?

Respondeo ad 3. Choreae et saltationes, in quibus diversi sexus homines, juvenes et puellae conveniunt, non sunt sine periculo, tamen nondum necessario graviter periculosae.

Si vero fiunt in choreis res graviter inhonestae (ratione nuditatis, tactuum, musicae lascivae), eas instituere vel promovere graviter illicitum est; si tales res non occurrunt, licet timeantur multorum peccata, hac occasione patranda, gravis peccati obnoxii dici

per se non possunt, qui eas instituunt. Nihilominus circumstantiae in concreto spectari debent, ex quibus aliquando severius quid contra caupones aliosque a parochio dici possit vel debeat.

Etsi graviter inhonesta in choreis non aguntur, tamen pro eis chorearum frequentatio graviter illicita est, quibus haec est proxima occasio peccandi, sive inter ipsas choreas, sive in aditu redituve lapsus accidere soleat; nisi forte aliquando stante causa gravi, adhibitis cautelis periculum diminuatur.

a) Peccant caupones choreas periculosas instituendo cooperatione ad aliorum peccata. Inter cooperatores primum locum tenent choreas constituentes et ad eas invitantes, secundum musici, tertium loca in hunc finem dantes.

Constituentes et invitantes graviter peccant, si chorae sunt graviter inhonestae, leviter in altero casu.

b) Musici etiam peccant graviter vel leviter prouti choreae inhonestae sunt, minus tamen caeteris paribus quam constituentes.

Si choreae sunt honestae, ex justa causa concurrere licet.

c) Locantes aulas remote cooperantur, quare sola causa amittendi lucrum eos excusat, quando ipsis non locantibus alii adsunt, qui domum in hunc finem locabunt.

4. Quando et quomodo peccant musici ad choreas cooperando?

Responsum supra n. 3. datum est.

5. Quid sentiendum de modo agendi cauponis Melchioris, quid valent ejus excusationes?

Resp. ad 5. Melchior caupo non est pessimus in numero cauponum, sed tamen in multis rebus non agit bene. Etsi diversa mala, quae fiunt in taberna sua directe non velit nec approbet, sed magis solum permittat et toleret, tamen videtur ejus tolerantia esse nimis laxa et non semper principiis sanis moderata.

Ita vidimus eum: 1° in ministrando cibo et potu hospitibus recte agere, dummodo satis paratum se ostendat etiam cibos esuriales prompte proponere. 2° Si Melchior habet suam cauponam in urbe valde liberalismo infecta, licite proponit mala folia unacum bonis hospitibus exteris, gravi vero negligentia reus est, si domesticos suos a malis foliis non strenue arcet. 3° Choreae, plenae incitamentis, sunt sine dubio

inhonestae, sed non necessario graviter inhonestae per se; peccat ergo caupo leviter eas instituendo, dummodo nil graviter mali forte admixtum approbet; sed non peccat per se, aulam suam locando pro pecunia, si alibi locus aptus ad saltandum paratus sit.

Nota: Imo Melchior non peccat necessario istas choreas instituendo, si unice homines ad saltandum iam paratos trahat ad suas choreas minus inhonestas; nam si licet suadere minus malum, licet etiam cooperari in eo.

4°. Melchior parochum suum monentem audire debet, nam iste loquitur in nomine Ecclesiae, eique obedire in eis, quae prudenter postulat; et parochus vicissim cauponis excusationes admittat, si alioquin rationabiles sunt; et paulatim eum trahat ad perfectiorem conditionem.

Si provocat Melchior ad exemplum malum aliorum cauponum, haec quidem circumstantia non satis eum excusat in suis operibus, sed tamen adjuncta aliis causis auget vim earum ita, ut aliquando revera excusatus censeretur possit; ex. gr. instituendo choreas, proponendo etiam folia mala.

Longe gravior est ista alia ratio excusationis, »quod deberet claudere tabernam suam sine istis mediis«, si tale periculum revera adest; haec enim, sicut supra vidimus, etiam in cooperatione materiali propinqua a culpa excusat, denique bonum commune non promovetur, si caupones mediocris bonitatis rigidiora poscendo expungamus, ita ut peiores soli in urbe maneant.

6. Quomodo instruat parochus caupones et musicos in his rebus?

Resp. ad 6. Parochus primo exponet eis lucide doctrinam moralem de praeceptis jejunii et de peccatis scandali, inductionis cooperationisque ad malum; dein eos adjuvabit in applicandis his regulis ad proprii status conditionem; indicabit eis etiam media apta ad honeste exercenda negotia ipsorum, et postremo laudabit promptam eorum voluntatem Ecclesiae monitis obtemperandi, et si aliquas prudentes cautelas iam induxerint, eas aestimando confirmabit.

Quomodo parochus procedat in ista instructione, supra in solutione hujus casus satis clare dictum est; particularia vero praecepta nostrae dioecesis inveniet in constitutionibus Synod. dioec. tit. III., cap. III., de sanctificatione dierum festorum, § 2. de abusibus, n. 1. cauponae 2. saltationes.

